

## *Boetelingen aan de Maas*

*Op de cover van de huidige 38ste jaargang kan men een nieuw monument van Heppeneert bewonderen:*

*Op het pleintje voor de pastorie staat thans een prachtig monument, voorstellende drie boetelingen op bedevaart naar O.L.Vrouw van Rust.*

*Dit mooie stenen kunstwerk werd gecreëerd door beeldhouwster Anne Cornil.*



# DE MAASEIKENAAR

DRIEMAANDELIJKS CONTACTBLAD JAARGANG XXXVIII

3

2007

# INHOUD

- 97 Woord vooraf
- 98 Henri Verbeek, alias "de Meunier"
- 99 Wist ge?
- 100 Corten-genealogie
- 104 Vijfde nacht van de geschiedenis
- 109 In memoriam: Monique Vanderdonck
- 110 Zaaimachines Jacobs & Zonen - Maeseck
- 120 Poëzie: Zomer in Maaseik
- 121 Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden
- 123 Digitalisering van Cultureel Erfgoed
- 125 Diksjenaer van het Mezeikers
- 126 In memoriam: Jean Raedschelders
- 127 Programma Pater Sangerskring 2de helft 2007
- 129 Uit oude kranten
- 129 Het Kinderheil in 1937 - foto - identificering
- 130 Maaseiker gastronomie
- 131 Romeinse opgravingen in Elen
- 135 Uit oude kranten
- 136 Joseph-Hubert Doensen, een 19de-eeuwse Maaseikse beeldhouwer
- 146 Oos dialect is van ongeluiflike rijkdom en prach

# DE MAASEIKENAAR

Cover: Rita Westhovens, foto: Roger Maes

# WOORD VOORAF

Herman Hendrix

Bij een uitverkoop in een Brusselse bibliotheek vond G.Raets uit de Roodebeeklaan te Brussel een half vergaen boekje van J.Ballings, met als titel "Zoete en Zure Herinneringen."

Als geboren Maaseikenaar was ze blij verrast toen ze vaststelde dat bovengenoemd exemplaar einde negentiende eeuw was gedrukt bij de bekende Maaseiker drukker J.. Hougaerts op de grote markt.

De opbrengst van deze dichtbundel was voor "eene Roomsche kerk te bouwen voor den ongelovigen Hindous"

Uit de verscheidene gedichten, die meestal betrekking hebben op Maaseik, heb ik er een gekozen met als titel:

## Welkom aan den tram".

Sier Maeseck uw stad en straten  
Van de Maes tot aan Boschpoort,  
Eertijds waart gij gansch verlaten  
Thans zijt gij een lievelingsoord.  
Neerland is aan u verbonden  
Trots d' onpeilb're Maes-valleij,  
Want vernuft heeft weg gevonden  
Door een reuz'ge gaanderij.  
Glibb' rend op metalen banden  
Komt de tram reeds aangehold,  
Gauw aan gevels en aan wanden  
't Vrolijk feest-bannier ontrold.  
Hooft ge reeds den hengst niet snuiven  
't IJ'z' ren paard is aangehaakt,  
Ziet ge 't zand niet opwaarts stuiven  
Dwars voor 't stoomtuig dat ons naakt ?  
Juicht dus fier Maeseckenaren,  
Heft uw Hourah-kreten aan,  
Want met malle of huifkar varen  
Is voor eeuwig nu gedaan.  
Aanstonds naadr'n uw geburen  
Bree en Peer en Beverloo  
Stoomend binnen uwe muren  
Met den kreet: hip hip, Bravo !  
Bravo ja, voor u o dapp'ren,  
Lof aan uw heldhaftigheid,  
Heen mag 't vaandel voor u wapp'ren  
Heeren vol standvastigheid.  
Niets vermocht u af te weeren  
Van uw vast beraamde plan,

Dank dus honderd duizend keeren,  
Dank uit naam van alleman,  
'k Zal u met den naam niet noemen  
Aandeelhebbers, vol besluit,  
Eeuwig blijft Maeseck u roemen  
Telkens als de stoom-tram fluit.  
Welkom, broeders uit het Noorden  
Van ons lieve Kempenland,  
Onder onze blijdste akkoorden  
Drukken w'u de broederhand.  
Welkom Hechtel, Moll en Baelen,  
Welkom Achel, Hamont, Pelt,  
'k Zie de zon van welvaart stralen,  
D'afstand is van kant gesteld.  
Lang genoeg zoo ver gescheiden  
Zuider broer van Noorder broer  
Lang genoeg die droeve tijden  
Van een slecht en traag vervoer.  
Thans Maeseck, gaat gij herleven,  
Bakermat der kunstenaars,  
Gij die 't licht eens hebt gegeven  
Aan twee roemvol tekenaars.

## Maaseiker figuren van vroeger

### Henri Verbeek, alias 'de Meunier'

98 Piet Vanvenckenray



's Zondags ging Henri altijd naar de mis in de grote kerk. Nadien deed hij zijn ronde langs menig Maaseiker café en zakte zo stilletjesaan af naar de "De Ijsbeer", bij Pol en Nètsje Brauns, waar

hij zich dan een lekkere biefstuk met frieten liet smaken.

Op 'ne keer had "de Meunier" weer zijn zondagse menu besteld toen hij plots in slaap viel. Was het te warm of had hij meer pintjes op dan anders, wie zal het zeggen? Nètsje had intussen een flinke biefstuk gebakken, zette alles bij Henri neer en schudde eens aan zijn schouders, waarop Henri wat mompelde en terug in dromenland verzonk. Zjaakske Monsieur (ook een Maaseiker figuur), die iets verderop zat, hoorde Henri hoe langer hoe harder snurken en schoof stilletjesaan wat korter bij en ten langen leste kon hij aan de verleiding niet weerstaan en, met één oog op de snurkende Henri, speelde hij de biefstuk snel naar binnen en kroop weer gauw terug op zijn plaats aan de toog. Toen onze Meunier na een tijdje wakker werd en zijn leeg bord zag, veegde hij eens met zijn hand langs zijn lippen, zei dat 't hem lekker gesmaakt had en bestelde als dessert nog een koffie.

\*\*\*

De Meunier ging regelmatig een 'dröpke' drinken bij Martens over de Maasbrug (thans Pater Sangersbrug), zoals wel meer Maaseikenaren deden. Henri nam dan altijd zijn fiets mee. Op een zekere avond komt hij terug de brugoprit afgefietst. Een overijverige kommissie komt uit het wachtlokaal gelopen en doet Henri stoppen. "Meneer Verbeek, hebt gij niets aan te geven?" "Niks, noppes", zegt onze Meunier. "En wat zit er dan in die kalebas?" "Konijnenvoer, kni-jnsvoor, dedzjuu" "Mag ik eens kijken?.... maar meneer Verbeek..... dat is koffie." "Es ze det neet vrieëte, kri-jge ze niks!"

\*\*\*

Zo 'n vijftig jaar geleden kwamen wij 's zondags met zo 'n man of vijftien regelmatig in het vroegere café Baer Vanminsel bijeen, om van daaruit naar

het voetbal te gaan, ofwel naar Patro Eisden of Thor Waterschei.

Op een keer waren we weer samen, toen opeens de deur openvloog en Henri de Meunier letterlijk binnengevallen kwam. Hij molenwiekte met zijn lange armen, wankelde op zijn benen en deed warempel een spagaat, waar Kim Clijsters 'n puntje aan zou kunnen zuigen.

Eén voor één bekeek hij ons met een half oog, vloekte en tierde als een ketter en riep: "Iech zwaars hi-j den boel kapot!" Wij schoven allemaal stilletjes onze stoel wat achteruit, klaar om de sprong naar veiliger oorden te maken, toen de Meunier aan Baer Vanminsel vroeg: "Waat kos miech det den?" .....

## Wist ge....

Tony Van Wijck

dat de Koninklijke Harmonie Concordia volgend jaar haar 125-jarig bestaan viert en dat haar voorzitter Henri Verlaak een oproep doet bij Maaseikenaren die nog oude foto's en/of archief van de muziekmaatschappij zouden bezitten om deze af te staan of te laten kopiëren;

dat men voor de in opbouw zijnde topsporthal een nieuwe naam zoekt. Geïnspireerden kunnen een naam e-mailen naar [info@noliko-maaseik.be](mailto:info@noliko-maaseik.be)

dat de kunstenaar van het Maaseiker monument "kaal, lui, lekker van hovaardig" op de Bosstraat, nl. de heer Roland Rens op 54-jarige leeftijd overleed in Aarschot.

dat het Maaseiker schepencollege besloten heeft om de stad rolstoelvriendelijker te maken. Een inventaris van de knelpunten zal volgende maand opgemaakt worden.

dat op 8 juli jl. Maaseikenaar Filip Poukens priester gewijd werd in onze Catharinakerk. Een verslag hierover brengen wij in ons volgende nummer.

dat voor het eerst in de geschiedenis een "rasechte Maaseikenaar" (geboren en getogen) volksvertegenwoordiger werd, nl. dhr. Leo Pieters. De redactie wenst hem vruchtbaar mandaat!

99

## CORTEN- GENEALOGIE

Een Maaseikenaar en de school  
van Bergneustadt.

### Frans Corten

100 Martin Boonen

In het Duitse Bergneustadt, thans een  
industriestadje bij Keulen met ruim  
20.000 inwoners, leefde er op het  
einde van de 19de eeuw een  
overheersend protestantse bevolking  
en er was dus alleen maar een lutherse  
en een neutrale gemeenschapsschool.  
Omstreeks 1840 leefde er slechts één  
enkel katholiek gezin en 9 gemengde  
gezinnen waarin dus één van beide  
ouders katholiek was.

Hun kinderen waren zodoende verplicht  
de protestantse school te bezoeken.  
Door de aangroei van het aantal  
inwoners, veroorzaakt door de groei van  
de plaatselijke textielindustrie, vooral  
vanuit Keulen en door "gastarbeiders" uit  
België en Nederland nam het aantal  
katholieken in de gemeente met de dag  
toe. Daarom stelde zich hoe langer hoe  
meer de vraag naar een eigen kerk en  
een eigen school, maar zowel het  
protestantse stadsbestuur, als de  
"königliche Regierung" van Keulen  
stonden afwijzend om hiervoor de  
noodzakelijke toestemming te verlenen.  
Het was, wat men in de Duitse  
geschiedenis de toenmalige  
"Kulturkampf" noemt, die hier zonder

twijfel in meespeelde, het conflict tussen  
de Pruisische regering en de rooms-  
katholieke kerk. Bij de liberale partij die  
Bismarck steunde was het anti-  
klerikalisme nog versterkt door het  
aannemen van het dogma der  
onfeilbaarheid van de paus. Vooral toen  
enkele Duitse hoogleraren en  
geestelijken die tegenstanders waren  
van dit dogma door Rome met ontslag  
werden bedreigd. De regering reageerde  
hiertegen door o.a. het onderwijs te  
onderwerpen aan staatstoezicht. Deze  
zogenaamde *Kulturkampf* zou van 1872  
tot 1878 de Duitse binnenlandse politiek  
beheersen.

Het was de toenmalige katholieke  
pastoor Herr Klinkenberg die in 1897 van  
de aartsbisschop van Keulen de toelating  
kreeg om in Neustadt met een katholiek  
schooltje te starten. De regionale  
onderwijsinspectie had trouwens al te  
verstaan gegeven dat zulk schooltje,  
indien het aantal ingeschreven kinderen  
enkele jaren stabiel zou blijven, zeker  
door het stadsbestuur zou gefinancierd



Het echtpaar Frans Corten-Frencken

worden.

De toelating was er, maar wat nu  
gedaan? Waar was er een gepast lokaal  
te vinden om de nieuwe school in onder-  
te brengen, nu de financiën ontbraken?  
De reddende engel was de oud-  
Maaseikenaar Frans Corten,  
pannenbakker en al enkele jaren  
woonachtig in Neustadt. Corten  
verklaarde zich bereid om aan zijn  
schuur een schoolhuis bij te bouwen en  
dit tegen een matige vergoeding ter  
beschikking te stellen. En zo kwam het er  
eindelijk, het katholieke schooltje in  
Bergneustadt

En kort daarop verleende de Keulse  
regering de nodige administratieve  
toelatingen zodat de school op 3 januari  
1898 als een "Privatschule" kon geopend  
worden met maar liefst 45 leerlingen en  
dit in een ruimte van 35 vierkante meter.  
De school werd een waar succes en  
enkele jaren later werd ze officieel erkend  
als stadsschool.



Woning F.Corten



De schuur van Frans Corten waar in de bijbouw de eerste katholieke school van Bergneustadt werd  
begonnen.

### Wie was nu die Franciscus Corten?

De man werd geboren in Maaseik op 26 november 1849 als zoon van Laurentius Corten (Maaseik 1823) en Maria Gertrudis Roukens, eveneens van Maaseik. In 1873 huwde hij met Maria Mathilde Frencken, geboren in Roosteren in 1848. Zij overleed in Bergneustadt in 1926, hij enkele maanden later in 1927. Corten was van beroep pannembakker en zoals veel andere Maaslanders ging ook hij elk jaar met tientallen andere *brikkenbakkers* naar het Pruïes om er een seizoen lang te werken. De meeste pannen- en brikkenbakkers keerden na elk seizoen terug naar België, maar omstreeks 1875 vestigde het echtpaar Corten-Frencken zich permanent in Neustadt, waar Frans Corten mede aan de wieg heeft gestaan van de eerste katholieke school. Onze dank aan onze stadsgenoot, de heer Jef Corten, die ons deze informatie bezorgde.

### Het geval Christiaan Corsten Zelfdoding was ooit een criminele daad.

Tot in de 17de, 18de eeuw werd moord steeds met de dood gestraft, maar zelfmoord, een einde stellen aan je eigen leven werd als een nog gruwelijker kwaad beschouwd. Want de zelfmoordenaar doodde niet alleen zijn lichaam, maar ook zijn ziel door elke kans op hemels geluk te verspelen. Aanvankelijk werd in sommige streken het lichaam van de zelfmoordenaar zelfs op een onterende wijze door de straten der stad gesleept, of aan een gaffelvormig kruis tentoongesteld.. Wanneer de scholtis in zijn functie van officier van justitie vernam dat iemand zelfmoord had gepleegd, liet hij het lichaam aanslaan om een geding in te spannen tegen de *"dader"*. De ultieme straf voor een zelfmoordenaar bestond erin dat het lichaam niet gekist werd en als *"een beeste"* in niet gewijde grond werd gestopt.

Het zou nog vele jaren duren vooraleer er een humaner houding ontstond, gebaseerd op meer begrip en op deernis met het slachtoffer.

Het was een winterse dag, die 3de januari 1722, toen aan de Bosmolen het lichaam werd gevonden van een man die zich verhangen had. De Maaseiker scholtis als officier van justitie begon volgens de plichten van zijn ambt, dezelfde dag nog met een onderzoek. En al vlug werd de identiteit van de overledene vastgesteld. Het betrof een zekere Christiaan Corstiens (Corsten), inwoner van Eksel en familielid van dokter Corsten die als dokter in Maaseik woonachtig was. Na visitatie door een arts en een chirurg bleek dat het lichaam geen enkele dodelijke verwonding vertoonde. Er was dus duidelijk geen sprake van moord of doodslag. De man had zelf een einde aan zijn leven gesteld. Na verhoor van enkele kennissen van de man bleek dat hij al jaren geestesziek was. Corsten was, aldus de getuigen, *"cranck in sijne sinnen"* en was zelfs een tijdje in Geel verpleegd geweest *"de ordinaire plaetse waer men dergelyck slaght van volck naer toe brengt"*. Hij verbleef daarom ook reeds enkele dagen in het huis van dokter Corsten *"om door de medycyne kunste van syne frenesie geholpen te worden"*. De Maaseiker chirurgijn had hem daar trouwens behandeld door een *"aederlating in het voorhoofft"*. De rechters van de schepensbank stelden dan ook voor het lichaam vrij te geven en christelijk in gewijde aarde te laten begraven. Of zoals de voorzitter van de bank De Haen het formuleerde: omdat *"Jemant die uyt cranckheit, geweld van smertte, frenesie, rasernie, uytsinnigheit, verlies van verstandt en dergelycke oorsaecken hun selve te cort doen ende om leven brengen, niet onderworpen en syn doch gauderen moeten van alle christelycke gerechtigheden"*. Ook van kerkelijke zijde werd getuigd dat de man ziek was. Pater Moenen,

minderbroeder van het Maaseiker klooster in de Boomgaardstraat, verklaarde dat Corsten, die hij heel goed kende, duidelijke symptomen van frenesie vertoonde, onder andere door een *"aldergrootste scrupul van godtvruchtigheit"*. De arme man, aldus de pater meende dat hij *"verdoemt was en van den duyvel vervolght wierdt"*.

De officieren van justitie waren het echter ondanks al deze geloofwaardige getuigenissen niet eens met de stelling van de rechtbank. Dat de man zinneloos was, werd niet bewezen, stelden zij. Hij had zich verhangen uit wanhoop; uit *"desperatie"* en het corpus behoorde daarom *"als een beeste buyten eenighe kiste te blijven liggen tot verderen schijn"*. En daarbij, aldus de officieren van justitie, moesten de getuigen Nicolaes Scheelen en zijn zuster, de logieshouders van dokter Corsten waar de dader al veertien dagen verbleef, *"scherpelyck"* verhoord worden, wat niet minder inhield dan foltering om de waarheid te ontdekken.

De twee partijen, de humane schepensbank en de fundamentalistische officieren, stonden onverzoenlijk tegenover elkaar. Op 5 januari, na twee dagen onderzoek en palaver viel het vonnis, een lafhartig compromis, dat we hier in zijn geheel weergeven. De schepensbank besloot: *"dat het doot corpus van Christiaan Corstiens in eene kiste sal gelaght worden en tot schroom ende exempel van een jeder sal het verscreven cadaver, gefrustreert sijn van gewijde aerde ende buyten deeser stadts Bosch poorte achter den stadts bamp op der selver gemeente gebracht ende in die aerde gesteecken worden. Condemneerende Dirck Dirickx in de costen deeser proceduyre"*.

De werkelijkheid verliep echter anders, want achter de coulissen werd er een regeling getroffen. Zo lezen we in het dagboek van dokter Corsten dat hij mits betaling van 18 pistolen bij de drossaard verkreeg dat het lichaam van zijn

verwant *"binnen"* de stad mocht worden begraven. Op Driekoningendag, één dag na het vonnis, werd Christiaan Corsten omstreeks 3 uur in de morgen vlak bij de gracht aan de stadsmuur tussen twee muurpijlers begraven en wel door *"eerelijke personen"* want de armen van de stad waren *"voor gelt niet te krijen"*. Gerechtigheid was geschied.

## Introduceer een nieuwe lezer

Wilt U een familielid of vriend met **"De Maaseikenaar"** laten kennismaken, bezorg ons dan zijn of haar naam en adres.

Wij zullen deze persoon dan een proefnummer opsturen.

De Redactie.

## Vijfde Nacht van de Geschiedenis

MAASEIK - DINSDAG 27 MAART 2007

Dankwoord uitgesproken door Jos Henckens op 30 mei 2007.

104 Jos Henckens  
Foto's: Jos Strijckers

Sijjt, ... sijjt..., stil..., stil...  
Het werd stil op de markt  
Een lege, akelig lege markt.  
Het is bijna donker,  
en het is stil, ... schijnbaar stil...



Schutterij Sint-Rochus Stevensweert bezet de Markt

want geruchten ruisen tussen de huizen  
mensen wisselen zweet met een angstig  
gebed  
verstoppert hun meisjes achter stapels  
van stro ;  
mensen vloeken..., mensen hopen...,  
mensen wanhopen...  
want de hel is nabij

Son Eminence, de bisschoppelijke prins  
lispelt nog snel  
"...nunc et in hora mortis nostrae.  
Amen" ... en vlucht...

Boem..., BOem..., BOEM !!!  
Flits, kraak, een rollende donderslag,  
een schicht striemt de donkere nacht  
Geschut stampet op de stoere stadspoort  
Overmacht scheurt "dat onnozel Eyck bij  
de Maes".

Boem..., BOEM..., paukenslag  
een roffelende trom, een hinnikend  
paard  
Astrant gestap van schimmige schutters

Boem..., Boem..., BOEM...  
Gekraak van een gevel, gerinkel van  
glas...

En dan wordt het stil op de markt  
een lege, akelig lege markt  
in het donker...



Franky Hungenaert als prins-bisschop  
Maximiliaan-Hendrik van Beieren ontvlucht de  
stad Maaseik

Fakkels flakkeren een onzeker schijnsel  
op het stadhuis.  
De trommel roffelt, de klaroen schettert.  
Chamilly, de Franse graaf, schrijdt naar  
voren  
en brengt de stad de zegen van de  
doorluchtige Roi Soleil...

In het gezegende jaar 1672 stelde de  
Franse koning Lodewijk XIV zich tot doel  
eens en voor goed af te rekenen met  
Holland, dat reeds eerder zijn plannen  
had gedwarsboomd om de Zuidelijke  
Nederlanden in te palmen.  
De Franse legers rukten op tegen de  
Verenigde Provinciën met meer dan  
100.000 soldaten. De vermaarde  
vestingbouwkundige Vauban vergezelde

de enorme strijdmacht. Hij leidde  
persoonlijk de belegeringen.  
Op 5 mei voegde Lodewijk XIV zich met  
zijn gevolg te Charleroi bij de troepen,  
waarna de opmars begint. Generaal  
Turenne rukte op langs de westelijke  
Maasoever. Zijn tocht voerde echter  
door het neutrale prinsbisdom Luik en  
leidde dus ook naar Maaseik.  
Martin Boonen schreef in Maaseik,  
Ontstaan en groei van een grensstad  
1994, p. 204): "Op 14 mei 1672 stond  
een bode van de Franse generaal Chamilly  
voor de Bospoort met de eis 1.000  
soldaten te kazerner, een eis die door de  
stadsmagistraat werd afgewezen. Korte tijd  
later verscheen een sterke Franse macht  
voor de wallen. Maaseikse burgers  
slaagden erin vijf uur lang weerstand te  
bieden, waarbij verscheidene soldaten  
getroffen werden. Van stadzijde was er  
slechts één gewonde, Willem Woesten, 'der  
corver' gewond' door het bersten van zijn  
carabijn op de vesten'. De tegenstand kon  
uiteindelijk niet baten en op 15 mei rukte  
het Franse leger de stad binnen.



Herman Hendriks en Philippe Molenaers van  
Speelgroep Van Eyck als 2 Maaseiker  
burgemeesters

Niet minder dan 4.000 soldaten werden bij de burgers ingekwartierd. Zo begon een drie jaar lange bezetting waarbij de bevolking zwaar te leiden had onder opeisingen en leveringen. De zwaarste lasten zouden echter spoedig volgen toen de Franse bezetter tegen het einde van dezelfde maand besloot de stad te versterken volgens de plannen van Vauban. Maandenlang werd er door duizenden Franse soldaten aan de reusachtige onderneming gewerkt, (ongetwijfeld met de hulp van vele opgeëiste stadsgenoten, boeren en buitenlui). (...)

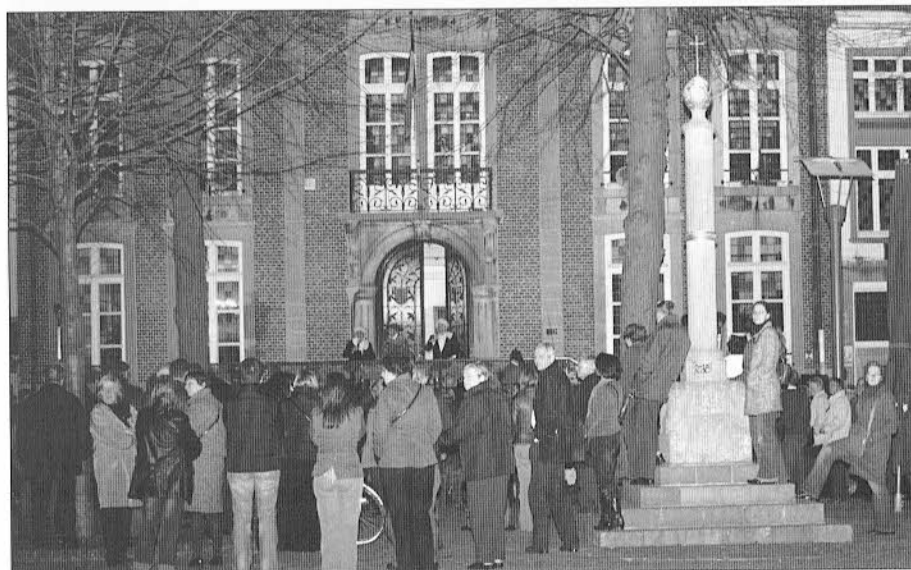
In de lente van 1673 begon Lodewijk XIV zijn aanval op Maastricht, dat spoedig zou vallen. Maaseik werd in die dagen overspoeld door grote groepen Franse ruiters. De gevolgen waren rampzalig en de armoede nam vreselijke afmetingen aan. De straten lagen er vuil bij en de kans op een ziekte steeg met de dag. In september 1673 werd de stad tot overmaat van ramp verplicht een oorlogstaks van niet minder dan 1.000 rijksdaalders te betalen. (...)  
De bezetting zou nog duren tot maart

1675, toen het Franse garnizoen aftrok naar Roermond. Op 4 mei arriveerden echter opnieuw 2.000 Franse manschappen. Zij waren belast met de afbraak van de versterkingen, opdat deze niet in vreemde handen zouden vallen. (...)

Nauwelijks waren de Fransen in 1675 de stad uit, of afdelingen van het staatse leger deden Maaseik aan om allerlei oorlogscontributies te vorderen. (...)

Na het vertrek van de Staatse verschenen er in september 2.000 Franse infanteristen uit Maastricht om alle graan op te eisen. Eind oktober moest aan de Hollanders, die toen in Neeroeteren bivakkeerden, voor een bedrag van 1.200 gulden aan proviand worden geleverd. Ook in de daaropvolgende jaren betekenden de voortdurende leveringen en opeisingen van passerende troepen een zware aderlating voor de stadsfinancien“.

Lang geleden hing er geregeld onrust in de lucht, kon je de nevelen van de morgen niet vertrouwen. Soms drong vreemd volk door in onze vertrouwde streken, gestuurd door vreemde, verre



258 deelnemers luisterden geboeid naar Martin Boonen

heersers. Les hommes armés, de soldateska, de bellatores waren maar een zootje ongeregeld, dat onze mensen bedreigde met de wapens, uit was op buit en een vrouwenkruit, gehaaid om een tegenstander te kwetsen, om te leggen, te vermoorden. Erger nog was dat ze het kwetsbare landbouwrhythme verstoorden door geweld, door opeisingen, door vernielingen. Honger, ziekte en dood slopen onvermijdelijk achter de legertros.

Oorlog in ons schijnbaar afgelegen prinsbisdom Luik, in onze stad Maaseik. Wij hebben al lang geen oorlog meer gekend, voor velen is het een kort en spannend, dus ontspannend spektakel in een film.

De tijd wiste stilaan de sporen van verdediging en overweldiging, van onze slachtoffers, zelfs van onze angst... Maaseik heeft zelfs nauwelijks nog zichtbare resten.

En toch hadden wij ons een missie gegeven : de Nacht van de Geschiedenis vulde met de oorlog een tweede paneel in van het drieluik, dat we vorig jaar inzetten met de ambachtslieden (de laboratores) en volgend jaar afsluiten met de biddende stand of de oratores.

Ons concept voor de nacht bleef rechtstaan. Martin Boonen vonden we eens te meer bereid om u in vogelvlucht



Spreker Martin Boonen met Wim Corstjens en Martin Slangen, beiden van de werkgroep Nacht van de Geschiedenis

de belangrijke militaire lotgevallen van Maaseik tijdens het Ancien Régime te toetsen.

Martin Boonen is door volgehouden archiefonderzoek, een erudiete kenner van het Maaseiker verleden. Met zijn gesmaakte anekdotes weet hij het leven in de oude stad te evoceren. Martin werd visueel ondersteund door een rijke beeldpresentatie van de hand van Wim Corstjens, ook achter de schermen een enorme coördinerende kracht.

Na dit referaat trokken 250 geïnteresseerde, heel fijne mensen onder begeleiding van de - altijd weer geïnspireerde en altijd weer enthousiaste - gidsen naar de binnenstad, waar we stilaan terug in de tijd werden gedompeld door schitterende podiumprestaties door de enthousiaste leden van de Speelgroep Van Eyck. Nooit geweten dat de dames van de Speelgroep als marketensters in de legertros zo vuilgebekt waren, maar ook leven in de miserie brachten. De grote oorlog, beleefd door kleine lieden met wanhoop, onmacht en een knipoog.

De bestuursleden van het Davidsfonds van Maaseik en de Pater Sangerskring hielpen als suppoost alles in goede banen leiden in verschillende oude, ongekende panden en locaties, die door hun bewoners worden gekoesterd en in wier intimiteit wij eens te meer weer mochten binnentreden.

Wij zijn de gebroeders Corstjens en de families Henkelmann en Potargent hiervoor heel erg erkentelijk.

Enkele leden van naburige schutterijen, met name de Schutterij Sint-Sebastianus van Grote-Brogel, de Sint-Monulfus en Gondulfus Schutterij van Rotem en de Sint-Rochus Schutterij van Stevensweert, deden de oude sfeer met enorme overtuiging herleven. Wij danken hun voorzitters Jan Dirckx, Leon Goyens en de heer Hendriks.

In Maaseik leeft er nog een vereniging,



We waren eens te meer welkom bij de Harmonie Concordia in Zaal Van Eyck

die haar deuren altijd open zet om ons met veel warmte te verwelkomen: de Koninklijke Harmonie Concordia! De mooie zaal Van Eyck biedt ons de ruimte en de sfeer om ons in te leven in dit thema. De leden van de Harmonie doen weer enorm hun best om ons te voorzien van spijs en drank. De heerlijke hapjes, die deze avond rondwaaiden onder de naam 'de wëndjmiekers', werden gecreëerd door Isabelle Kraewinkels. Het stadsbestuur met voorop het college van de heer Creemers, burgemeester, en de schepenen, maar ook talloze medewerkers van de Stad Maaseik - bij wie we speciaal de Technische Diensten, De Dienst Toerisme en de Stedelijke Musea waarderen - maar zeker ook de Politie en de Brandweer van Maaseik bewezen ons met hun enthousiasme niet alleen hun sympathie, maar spreiden ons ook de bakermat waarin dit initiatief kan open bloeien. Technische ondersteuning leverden ons Wim Andries, Jens Martens en ook Patrick Brewers, die ieder jaar weer zorgt

voor een schitterende audiovisuele herinnering, die ook u kunt bestellen. Met knal- en vliegwerk, aangeboden door de firma Wimmers, hebben we Maaseik - toch even - in brand gezet. Gerard Tilmans was een geweldige sfeermaker met zijn koets en fijn geoeffend paard. Wijnhandel Baeten gaf ons heerlijke wijn om onze medewerkers te bedanken.

De Nacht van de Geschiedenis in Maaseik ontstaat elk jaar weer uit een resem van heel gemoedelijke bijeenkomsten van enkele toffe mensen die de samenwerking tussen de Gidsenbond, het Davidsfonds, de Pater Sangerskring en het Stedelijk Documentatiecentrum kristalliseren. Elke vereniging werkt vanuit haar eigenheid en karakter mee aan dit gezamenlijk project.

Dit jaar hebben we aardig wat afgesproken met veel enthousiaste vrijwilligers en hebben we dus ook heel wat moeten vergaderen in Maaseiker

etablisementen. We kunnen er maar samen beter van worden. Al die avonden waren altijd weer heel fijn! Bedankt Isabelle, Rooske, René, Martin, Herman en Philippe, Wim en Eric!

### Jos Henckens

Werkgroep Nacht van de Geschiedenis Maaseik

*Ook dit jaar is het evenement op video en dvd vastgelegd.*

*De opname kan besteld worden bij Patrick Brewers (089-564480 - brewerspatrick@hotmail.com) tegen betaling van 10 euro op rekening 235-0146785-36.*

*Ook voor een opname van de vorige 'nachten' kan men bij hem terecht.*

### In memoriam

## Monique Vanderdonck

(° 7 maart 1927 - † 28 mei 2007)

Jaak Bergers



Geboren is (ge)komen, sterven is gaan en daartussen lag voor de overledene een lang en boeiend leven. Stammend uit een bekende Maaseiker familie hield zij van haar roots en haar geboortestad,

waar zij na haar vele reizen weer echt genoot van de lokale gezelligheid. Haar liefde voor geschiedenis, kunst en cultuur dreef haar naar vele musea in binnen - en buitenland, haar voorkeur voor klassieke muziek naar menig operagebouw. De Werkgroep Documentatie Maaseik was na haar pensioenstelling de laatste jaren voor haar een trefpunt waar zij met geestesgenoten het verleden van oud Maaseik kon bespreken en registreren. Zij verzorgde de afdeling doodsberichten en in 1995 de eindredactie van de uitgave van Jaak Smeets over de 'Knapkoekbakkers'. Op 'De wauweluurtjes' van de Werkgroep was zij ook regelmatig aanwezig en te horen. Haar interesse in natuur en sport kwam tot uiting in de Alpen, de Ardennen en de Noordzee. Elk leven is een eindig verhaal, mooie herinneringen het enige paradijs waaruit je niet kunt verdreven worden.



## “Zaaimachienen JACOBS - zonen te MAESEYCK”, een gebrevetteerde uitvinding.

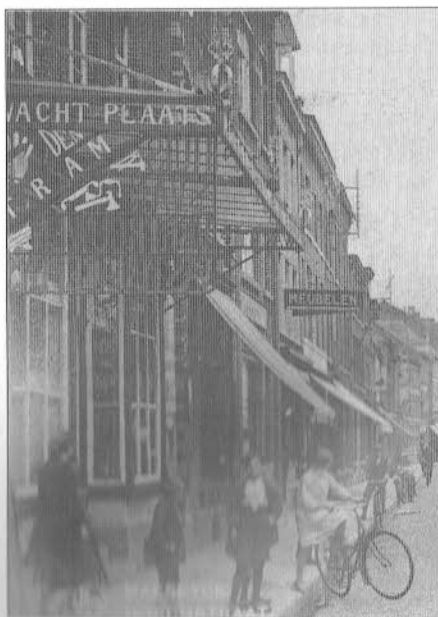
110 Rik Nulens

Onlangs werden we attent gemaakt op het bestaan van een scriptie uit 1977, geschreven door de heer Hugo Gelissen, toentertijd student in Genk aan het Hoger Handels- en Taleninstituut. De titel ‘Eenmanszaak GELISSEN te Maaseik’ deed niet meteen vermoeden dat dit werk aanleiding zou zijn om verder op zoek te gaan naar informatie voor een (hopelijk) interessant artikelje in ‘De Maaseikenaar’.

De eigenlijke inhoud waarnaar de titel van dit werk verwijst, werd voorafgegaan door een historisch (kadastraal) overzicht van het huis gelegen aan de Bosstraat nummer 85 (nu nr. 93) en de later nog verworven bezittingen in de aanpalende Pelsersstraat. Het huis genaamd ‘den Moelesteyn’ werd bewoond door Wilhelmus Jacobs en zijn vrouw Petronella Bosmans. Daarnaast vonden we een bijdrage over de uitvinding van twee zaaimachines voor beetwortelzaad.

**Willem Hubert “Hellemus” Jacobs**  
In het jaar 1883 kocht de heer Jacobs

Willem Hubert - in de volksmond ‘Hellemus’ genoemd - hoefsmid van beroep, het huis in de Bosstraat nummer 85, groot 0a 40ca (Sectie E 26) en de erachter gelegen stal, groot 0a 67ca (Sectie E 25) van de familie Brussers-Hermans. Deze aankoop bracht de vereniging van beide secties tot stand (Sectie E 25a) dat vanaf dan een nieuw berekend oppervlak had van 1a 15ca. Het verschil in totale oppervlakte ontstond door het uitvoeren van een grenswijziging met de weg (Pelsersstraat). In 1898 kocht Hellemus van Jan Henricus Ramaekers-Wienen het huis (Sectie E 4a) in de Pelsersstraat met een totale oppervlakte van 0a 88ca. In 1899 werd het huis afgebroken en het perceel kreeg dan het kadasternummer ‘Sectie E 4b’ ‘woeste grond’. In hetzelfde jaar nog kwam er een nieuwbouw met een smidse (Sectie E 4c). Buiten, in de gevel van dit gebouw, staat nog steeds de patroonheilige van de smeden “Sint Elooï”. Nu was Willem zo ver gevorderd dat hij ‘zijn zaak’ kon opzetten. Willem Hubert richtte het ‘HUIS JACOBS’



111



Huis Jacobs rond 1920



Hellemus in zijn hondskar

op. De hoefsmederij was gelegen in de Pelserstraat. De ijzerwinkel met huishoudartikelen en het café in de Bosstraat, die later een vaste wachtplaats werd voor de reizigers die aan de Bospoort de tram namen.

Als hoefsmid maakte Wilhelmus natuurlijk zijn reclamepanelen zelf en zoveel mogelijk in ijzer en smeedstaal. Zo kunnen we o.a. op verschillende etages slogans zien als:

JACOBS  
BEURS

CAFE  
IJZERWINKEL  
GEBREVETEERDE  
HOEFSMEDERIJ

Op de hoek van de Pelserstraat en de

Bosstraat ondersteunde onderstaande reclame de luifel:

WACHTPLAATS  
DEN TRAM

Met daaronder een plaatstalen afbeelding van een penhamer, booromslag, nijptang, houtbijl en een haal- of trekmes.

Aan de andere zijde, bij het huis van de burens, stond de slogan:

HUIS  
VAN  
VERTROUWEN  
VASTE DAGPRYS

Dit grote raam, dat mogelijk voor de burens een klein beetje in de weg hing, zou op een later tijdstip verhuizen naar

de hoek van de Pelsersstraat en rug tegen rug worden gemonteerd tegen de reclame 'wachtplaats den tram'. In plaats daarvan kwam een kleinere driehoekige ondersteuning voor de luifel met dezelfde tekst die ook al aan de andere zijde aanwezig was namelijk 'wachtplaats den tram'.  
Op de voorzijde van de luifel las men de aantrekkelijke tekst:

WELKOM BINNEN ZONDER TE  
KLOPPEN

Boven de ingangsdur stond tenslotte nog de tekst:

JACOBS – BOSMANS . HOEFSMID  
VERKOOPT . STAAL . IJZER. TIN.  
KACHELS

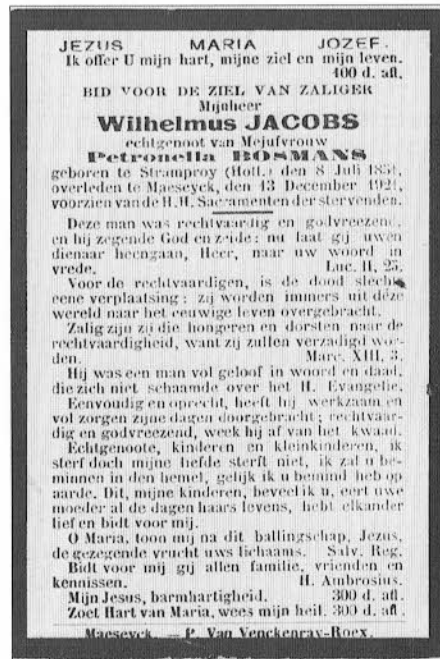
Ook de stoep in de Pelsersstraat werd benut voor het uitstallen van winkelwaar. Achter de oude stadspomp hingen verscheidene gietijzeren grafkruisen tegen de muur. 'Hellemus' gebruikte alle mogelijke ruimte die hij ter beschikking had en liet daarbij blijkbaar niets onbenut.

Het was een heel gezellige winkel en de klanten werden er gelokt door de rijkelijk voorhanden koopwaar die onder de luifel hing. We herkennen o.a. een spanzaag, een gieter en een petroleumlamp. Mogelijk waren er Maaseikenaren die vonden dat Hellemus er een beetje 'een kermis van maakte'. Maar ja, 'de commerce' moest lopen en dat was ook voor Hellemus in die tijd het voornaamste.

### Het gezin Jacobs-Bosmans

Willem Hubert Jacobs werd geboren in Stramproy (NL) op 8 juli 1851. Hij was op 6 september 1881 in Kinrooi gehuwd met Petronella Hubertina Bosmans die op 21 april 1853 in Kinrooi werd geboren. Toen Willem zich in 1884 in Maaseik liet inschrijven werd bij zijn beroep genoteerd: 'maréchal-ferrant' (hoefsmid).

In de periode 1890-1900 werd dit: meester hoefsmid – winkelier en herbergier en in de periode daaropvolgend (1900-1910): hoefsmid – négociant – herbergier.  
Het echtpaar Willem en Petronella Jacobs-Bosmans kreeg 5 kinderen. Hun eerste telg Henri Jacobus Hubert werd geboren op 8 januari 1885. Hun tweede kindje Jean Jacobus Hubertus zag het levenslicht op 13 april 1886.  
Daarna volgde Pieter Hubert Joseph die op 12 januari 1888 werd geboren maar op zeer jeugdige leeftijd, op 26 februari 1910, overleed..  
Vier jaar later, op 24 februari 1892 werd de tweeling Anna Catherina Hubertina en Hélène Elisabeth Jacomina geboren. Dochtertje Hélène Elisabeth Jacomina overleed na amper vijf maanden op 1 augustus 1892. Op 8 juli 1895 zag opnieuw een tweeling het levenslicht: Antonius Josephus Hubertus en Jacomina Maria Hubertina. Merkwaardig genoeg werd Jacomina's geboortedatum op 10

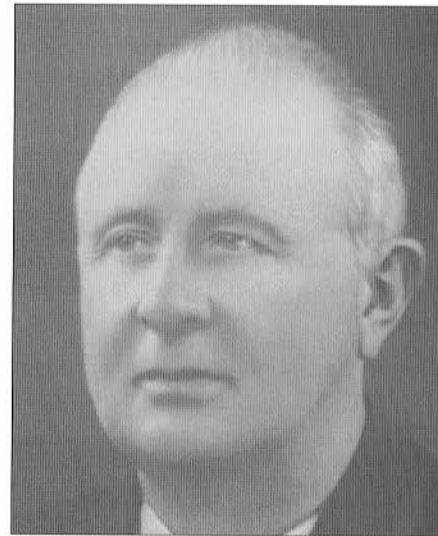


juli 1895 genoteerd. Maar het echtpaar mocht het geluk met deze twee kindjes blijkbaar niet lang delen. Beide kinderen overleden na amper acht dagen op 18 juli 1895.

Alhoewel de zaak officieel 'Huis Jacobs' heette werd deze naam nauwelijks of nooit door de Maaseikenaren gebruikt. Iedereen zei gewoon 'naar Hellemus' en dat zou tijdens de volgende generaties niet anders zijn...

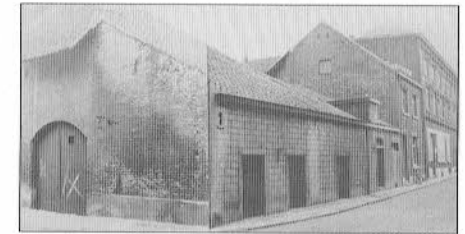
Toen Hellemus wat ouder en zwaarlijvig werd maakte hij vaak gebruik van zijn hondenkar om zich in Maaseik te verplaatsen. Wilhelmus overleed op 70-jarige leeftijd in Maaseik op 13 december 1921. Zijn vrouw Petronella stierf op 22 maart 1923, ruim een jaar na haar man.

### Hendrikus Jacobus Hubertus Jacobs



Na het overlijden van zijn vader Willem in 1921 zette Hendrikus Jacobus Hubertus de zaak van zijn vader verder. Bij de deling van 12 juli 1923 kwam deze 'hoefsmid -winkelier' in het bezit van de winkel (Sectie E 25a) en de smidse (Sectie E 4d). Henri was een hardwerkende vrijgezel die de eenmanszaak wilde uitbreiden en de

rendabiliteit verhogen. Mede door aankoop van een magazijn in de Prinsenhoflaan in 1934 en door de verbouwing van de smidse in de Pelsersstraat in 1937 kon Henri extra personeel in dienst nemen en maakte hij van 'Huis Jacobs' een bloeiende handelszaak. Later zou hij ook zijn neef en toekomstig eigenaar, Henri Gelissen, in dienst nemen.  
Henri Jacobs overleed in Rekem op 8 april 1954.



Zicht van uit de Pelsersstraat richting Bosstraat met aan de voorzijde de boerderij van Segers

### Jean Jacobus Hubertus Jacobs



Jacques Jacobs, hoefsmid van beroep, huwde op 10 januari 1914 met Elisabeth Maria Antonia Paumen (°1886), dochter van Petrus Andreas Paumen en Leyen Mechtildis Herlindis. Kort na hun

van boven naar beneden:

'Gerestaureerde' stempelafdruk gebruikt voor  
Wilhelmus JACOBS  
Factuur van Henri JACOBS  
Factuur Smederij Jacques JACOBS  
2 facturen van Henri GELISSEN



IJZERMAGAZIJN :: KACHELFABRIEK  
**HUIS JACOBS**  
Boschstraat 93, MAESEYCK  
Telefoon No 36. — Handelsregister Tongeren No 3457. — Postcheck 72882.  
Maeseeyck, den 20. Aug. 1934.

Gebreveteerde SMEDERIJ  
**Jaeg. Jacobs-Paumen**  
Telefoon 36 Pelsersstraat 51-53, MAESEYCK Postcheck 106609  
Ijzer-, Staal- en Plaathandel  
Gedraaide en gegoten Staalwaterialen  
Bijz. 100, 125, 150, 200, 250, 300, 350, 400, 450, 500, 550, 600, 650, 700, 750, 800, 850, 900, 950, 1000.  
Leveren en plaatsen van  
alle omheiningen om huizen en velden.  
Grasruizen. — Allest. Landbouwwerktuigen.  
Raden, Messen, enz. enz.  
H. J. Jacobs Paumen  
Maeseeyck, den 10. Oct. 1932

IJZERMAGAZIJN - HUISHOUDARTIKELEN  
**HUIS JACOBS**  
Opvolger: H. GELISSEN-STRYCKERS  
\* BOSSTRAAT 93 - MAASEIK  
MAASEIK, den 4. December 1957.  
REKENING voor *Rekening van de rekening van Maaseik*  
naar levering van het volgende, betaald in Maaseik.

IJZERMAGAZIJN - HUISHOUDARTIKELEN  
— TELEFOON 61636  
— Postcheckrekening 72882  
— Handelsregister Tongeren 3457  
— Generale Bankmaatschappij 107453  
— Rekening 378900  
— Rekeningnummer 3489  
**GELISSEN-STRYCKERS**  
Opvolger van HUIS JACOBS  
\* BOSSTRAAT, 93 MAASEIK  
Rekening N°160  
MAASEIK, den 27. 4. 1970  
*Rekening van de rekening van Maaseik*  
naar levering van het volgende, betaald in Maaseik binnen de maand na ontvangst

huwelijk woonde de familie Jacobs-Paumen op de Markt, daarna in de Kerkstraat waarna definitief werd verhuisd naar de Pelsersstraat 53. Het gezin Jean en Elisabeth Jacobs-Paumen werd gezegend met 8 kinderen. Daar Jacques samen met zijn broer Henri de zaaimachines had laten brevetteren mocht hij natuurlijk ook de titel van 'gebrevetteerde hoefsmederij' op zijn correspondentie en facturen laten drukken. Elisabeth Paumen overleed in 1935. Jacobus (Jacques, Jaak) Jacobs overleed in 1957.

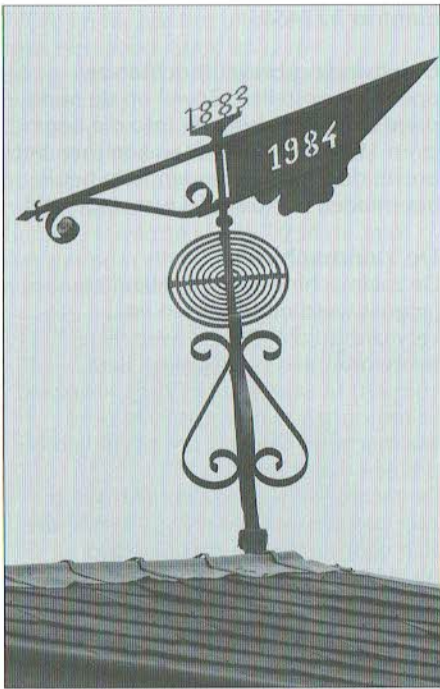
Eén van hun kinderen, Albert Guillaume Joseph alias "Willy van Hellemus" zou net als zijn vader en grootvader het beroep van smid uitoefenen in de Pelsersstraat. Menig Maaseikenaar herinnert zich nog wel dat Willy op 11 november bij gelegenheid van wapenstilstand 'de kamers kwam schieten' op het marktplein.

**Anna Catharina Hubertina Jacobs**  
Anna huwde met Charles Gelissen.



Het echtpaar Charles en Anna Catharina Gelissen-Jacobs kreeg drie kinderen, Nelly, Pierre en Henri. In 1923 kocht Charles het 'HOTEL RESTAURANT VAN





Dit oude gerestaureerde windvaantje staat op het dak van het huis 'den Moelesteyn' in de Bosstraat

voornaamste was dat de landbouwer door het gebruik van deze 'nieuwe machines' heel veel zaad en tijd kon besparen. De bestaande oudere zaaimachines, die constant zaad lieten vallen, hadden als nadeel dat veel te veel zaad viel en de landbouwer achteraf, nadat de plantjes tot op een zekere hoogte waren uitgeschoten, ook nog heel veel werk had met het 'uitdunnen' van deze kleine plantjes.

Hoe lang de gebroeders Jacobs hun licentie op deze uitvinding behielden is niet geweten.

Ook niet of de gebroeders Jacobs gezamenlijk dan wel individueel nog aanvragen voor uitvindingen hebben gedaan. In het archief in Brussel werd enkel dit 'brevet d'invention' teruggevonden.

## Poëzie

### Zomer in Maaseik

Ghislaine Raets

*Zie ik daar nu  
een vlinder  
in de stad?*

*Zomer zindert  
op de pleinen.  
Dankbaar drinken  
mensen zon.*

*Fontein  
verzamelen dronken  
dromen.*

*In de parken  
kinderen  
die opnieuw  
het spelen leren.*

## Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

Tony Van Wijck  
Gerard Segers (cartoons)

**Ware woorden zijn niet mooi;  
mooie woorden zijn niet waar.**

1. Eine van haor noch plówm kenne. (= Iemand helemaal niet kennen.)
2. Zi-jn plówme verleeze. (= Aanzien verliezen.)
3. Hae ging op zi-jn achterste puuët stoeën. (= Hij maakte zich kwaad.)
4. Op z'nne poeët spuuële. (= Zich doen gelden.)
5. D'n eine poeët neet vuur den angere kónne. (= Slecht te been zijn.)
6. 't Is kort daag. (= Het is hoog tijd.)
7. Bi-j kirk en klóws haet d'n duivel ein hóws. (= In de omgeving van de kerk vindt men bijna altijd een café.)
8. Es iech zaat bèn zujt het ederein, mer es iech doeërs hób zujt het nemes! (= Klacht van een drinkaard.)
9. Dae kump pas ki-jke. (= Hij is nog te jong.)
10. Dao kri-jg iech de knieëvel van. (= Dat werkt me op de zenuwen.)
11. Buimke groeët, menneke doeëd. (= Zegt men bij een nieuw
12. Loup nao den duivel, den löpste gein heiligen óm! (= Verwensing als men lastig gevallen wordt.)
13. Es ein ków pist, stieëke de angere de start op. (= Verwijt van kudgegeest.)
14. Det kump wi-j bi-j den os de mèlk. (= Dat gebeurt nooit.)
15. Gooj Limburgse vlaai is dun van laer en dik van smaer. (= Vereisten voor een lekkere vlaai.)
16. Den achterhaam trèkke. (= Wordt gezegd van iemand die ongaarne meewerkt.)
17. Iech zal 'm zi-j beukske ins oeëpedoon. (= Ik zal hem ter verantwoording roepen en zijn wandaden opsommen.)
18. Wi-j sjri-jfs-te diech? (= Hoe is je familienaam?)
19. Mi-jne mins. (= Mijn man, mijn echtgenoot.)
20. Emes bli-j make mèt ein doeëj mös. (= Iemand blij maken met een waardeloos geschenk.)
21. Det is 'ne gooje vuur aan e gaat te



stoeën woe niks ówt kump. (= Met die is niet veel aan te vangen.)

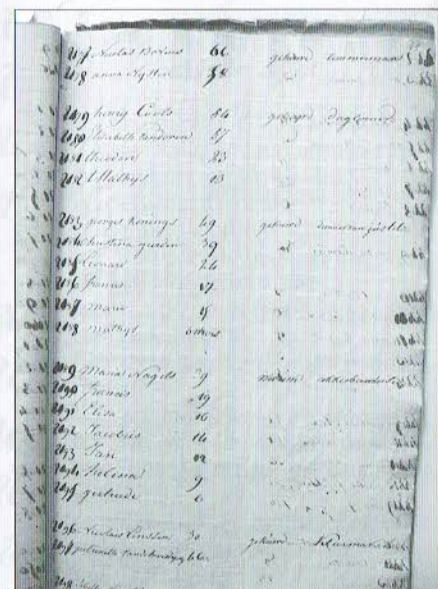
22. Mèt de klómpe ter doeër loupe. (= Overdrijven in iets.)
23. Emes mèt e kawt hendsje aan de vot veule. (= Op bedekte wijze met iemand de spot drijven.)
24. Es de boor wi-jn drunk en de pestoeër mèlk, den zeen ze alletwieë krank, zag den dokter. (= Zeispreuk.)
25. De kóns neet lóje en mèt de percessie goeën. (= Men kan geen twee belangrijke werken tegelijk doen.)

122



## Digitalisering van 'cultureel erfgoed'

Wim Corstjens



Het digitaliseren van foto's en dia's, van audio- en videobestanden, van documenten en archiefstukken,... het klinkt de meesten al vertrouwd in de oren.

Hoewel er in België reeds enkele privé-initiatieven rond digitale archieven bestaan, zijn de meeste eerder toegespitst op het digitaliseren van belangrijke documenten. Zij bieden tegen betaling belangrijke documenten aan (bijvoorbeeld voor bedrijven jaarrekeningen, voor particulieren testamenten). Wat de kranten betreft is [www.mediargus.be](http://www.mediargus.be) prominent aanwezig. De meeste kranten laten je, meestal tegen betaling, vaak enkele decennia terug zoeken in hun archief. Met één druk op de knop zijn de oude pagina's dan via internet te bekijken.

De Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag gaat ruim acht miljoen pagina's van landelijke, regionale en koloniale dagbladen digitaliseren. Het digitale archief start met het pronkstuk van de KB: een Courante Uyt Italien Ende Duytslandt uit 1618 en probeert alle grote dagbladen vanaf die tijd online te krijgen. Daarnaast gaan ook de belangrijke regionale dagbladen digitaal. Het digitale archief bevordert voornamelijk wetenschappelijk onderzoek. Deskundigen op het gebied van trends en woorden van vroeger bijvoorbeeld, kunnen het archief raadplegen. Ook voor een breder publiek is de digitalisering interessant. Je kunt de krant van je geboortedag bekijken, een stamboom uitpluizen of een overlijdensadvertentie terugvinden. Door bijvoorbeeld een naam in een zoekmachine te typen, geeft de computer aan op welke pagina's die naam te vinden is.

Wij probeerden op de website van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag in de historische kranten (<http://kranten.kb.nl>) de zoekwoorden 'Maaseik' en 'Maeseck'. Uit het digitale archief tussen de jaren 1910 en 1945 verschenen binnen enkele seconden tientallen artikels op het scherm waarin het zoekwoord is geaccentueerd. Uit de Nieuwe Rotterdamse Courant van donderdag 3 februari 1910:

123

### De overstroming.

Men mag — zegt het Handelsblad van Antwerpen — voor wat het Maasegied betreft, de ramp als goetdijnd beschouwen, behalve voor wat Limburg betreft. De Maas verloopde zonder ophouden, sedert 8 dagen.

Te Maaseik, Rottan, Eelen, Stockholm, Vucht, Boorlicim, Rockheim waar de Maas anders zoo stil voorloopt, is de stroom uit zijne oevers getreden en verscheidene mijlen ver staan de velden onder water. De wind blies met ongehoorde kracht en joeg in bruisende golven 't water tegen de sluismuren en dijken op.

### Overstroming

Ter gelegenheid van het 100-jarige bestaan der Kon. Harmonie te Roermond zijn daar Zoning en gisteren internationale wedstrijden voor Harmonie- en Fanfaregezelschappen gehouden.

Na een marschwedstrijd, waarbij de fanfare Genoegeen na Zwoegeen, Lommel (België), de harmonie Concordia, Maaseyk, en de fanfare Kunst na Arbeid, Tegelen, respect. den eersten, tweeden en derden prijs behaald hebben, begonnen Zondag de muziekwedstrijden met de derde, de laagste, afdeling fanfares.

Uitslag: 1ste pr. a. Genoegeen na Zwoegeen, Lommel; 1ste pr. b. Kempenboel, Achel (België); 2de pr. a. Kunst na arbeid, Tegelen; 2de pr. b. De Eensracht, Neer; 3de pr. St. Joseph, Echt.

In de 3de afdeling voor harmonieën kwamen slechts twee vereenigingen uit. Den eersten prijs verwierf de harmonie St. Gortrudis, Wylré; 2de prijs harmonie Vriendenkrans, Hoel.

Voor de tweede afdeling harmonieën waren zes deelnemers. Hierin werden vier eerste prijzen toegekend en wel aan: Concordia, Maaseyk; Sancta Caecilia, Virognas; harmonie Gulpen, en St. Caecilia, Echt. Tweede prijzen behaalden L'Union, Helshuizen en Philomena, Chèvromont.

In de eerste afdeling fanfares trad slechts een corporatie op, Concordia uit Ulostraten, welke den eersten prijs verwierf. Met het nummer naar keuze behaalde deze vereeniging het hoogste aantal punten van den geheelen wedstrijd.

In de eerste afdeling harmonieën speelde Les Echos de Dorplein, Budel, die den eersten prijs verwierf. De Kon. fanfare Dommelgalm, Neerpeil, trad op in de afdeling Uitmuntendheid en behaalde daarin den 2sten prijs.

Uit de Nieuwe Rotterdamse Courant van donderdag 22 juli 1913:

Met de middelen en de infrastructuur die zij terbeschikking hebben proberen leden van de Werkgroep Documentatie Maaseik de hun toevertrouwde documenten en archieven digitaal te inventariseren en te digitaliseren. Duizenden foto's, prentkaarten, doodsbrieven en gedachtenisprentjes, notarisakten en parochieregisters zijn al op digitale dragers gezet en in het documentatiecentrum te raadplegen (Koetshuis, Eikerstraat 3). Een schat voor

wie zich voor het verleden van Maaseik of genealogie interesseert.

Een mooie aanwinst is een exemplaar van "De Maeseckenaar" van december 1917 (met dank aan Annie Van De Boel, Elen).



Maeseckenaar

## Diksenaer van het Mezeikers

Tony Van Wijck

Cultuur is datgene waarvan we ons te laat bewust worden dat we het verloren zijn!

1. aester, zn. vr. (-s, -ke) = ekster. Zegsw. Kalle wi-j ein aester.
  2. bieëkworm, zn.m. (-, -ke) = zoetwatergarnaal
  3. beti-j, bw. = op tijd  
vb. Maak des-te beti-j op bès, want de bös vertrèk óm 7 ore!
  4. blamaasj, zn. vr. (geen mv. geen dim) = schande
  5. blameere, zw. ww. = beschaamd maken.  
Vb. Iech laot miech neet blameere.
  6. brik, zn. m. (-ke, -ske) = baksteen. Vb. Edere Belsj haet 'ne brik in zi-jne maag.  
ss. brikkebekker, brikkevorm, brikkenoeëve, enz.  
Vgl. Fr. brique
  7. brók, zn. vr. (-e, -ske) = klokken, moederhen die kuikens heeft.
  8. dazele, zw. ww. = wankelen, moeilijk gaan.
  9. dazelechtig, bn. bw. = waggelend of slap op de benen staand.
  10. dieë(r)s, zn. (geen mv., geen dim.) = het dorsen.
- Vb. Wieë zeen mèt den dieërs baezig.
11. dieë(r)se, st. ww. (dieërsde, gedoeërse) = dorsen, met een vlegel of machine graankorrels uit de aren slaan.  
ss. dieërvlieëgel, dieërsmesjen.
  12. fars, zn. vr. (-e, -ke) = grap  
Vb. Vertèl nog ins ein gooj fars.  
Vfg. Fr. farce
  13. gestechel, zn. o. (geen mv., geen dim.) = geruzie.
  14. gewieëre, st. ww. (gewoor, gewore) = ergens mee bezig zijn.  
Vb. Laot miech mer gewieëre.
  15. godsgenaoje!, uitroep = Lieve hemel!
  16. goonsdig, zn. m. (-daag, geen dim.) = woensdag, derde dag van de week.
  17. guf, zn. vr. (geen mv., geen dim.) = woede.  
Vb. Hae waas roeëd van guf.
  18. guns, bw. = ginds
  19. haarenkele, zw. ww. = de binnenenkels kwetsen (door het dragen van klompen).
  20. hel, bn. bw. = 1. hard, 2. luid  
Vb. 1. Het haef vannach hel gevroeëre.  
2. Het muzi-jk stuit te hel.
  21. hin, zn. vr. (-ne, -ke) = kip, hoen.  
ss. hinnestrónt, waterhin.
  22. hoëmès, zn. vr. (-se, -ke) = hoogmis
  23. hujjele, zw. ww. = zalig nietsdoen, luiertikken.  
Vb. Diech zits toch de godgaansen daag te hujjele in det heukske!
  24. hujjepot, zn, m. (-pöt, -pötsje) = a. soort beenverwarmer, nl. een aarden of koperen pot, gevuld met gloeiende sintels, die op de vloer tussen de voeten onder de lange rok gezet werd. = b. iemand die van de luie kant is en zich veel rond de warme kachel bevindt.
  25. ieërpel, zn. m. (-e, -ke) = aardappel.  
Vb. De ieërpel zeen good gelök dit jaor.

Zegsw. Hae haet de ieërpelen ówt (= hij heeft een gat in zijn kous of sok.

ss. ieërpelekrówt, -kelder, - kówl, - kook, -söpke, enz.

26. ingels jeske, zn. dim. = condoom.  
27. inmake, st.wv. (mook in, ingemaak) =steriliseren.  
28. jehjao, (uitroep) = aarzelende toegeving  
29. jummich (uitroep) = uitroep van verrassing.  
30. kapaabel, bn. bw. = bekwaam, geschikt.  
*Vb. Hae is neet kapaabel vuur det werk.*  
31. opstenaot; zn. m. (-e, -näötsje) = brutale dwarligger  
32. spèn, zn.vr.(-ne, spènke) = a. spin b. kribbig meisje  
ss. spènnewèb, .  
33. spènnekop, zn. m. (-köp, -köpke) = ragebol  
34. sjrapné, zn. vr. (-le, -ke) = granaatsplinter  
35. stek, zn. m. (-ke, -ske) = stok.  
*Vb. De höbs rap 'ne stek gevonje vuur 'nen hond te sloeën!*  
36. stekke, zw.wv. = vatten, pakken.  
*Vb. lech höb häöm weer te stekke.*  
37. sti-jp, zn. vr. (-pe, -ke) = stut.  
38. sti-jpe, zw.wv. = stutten, ondersteunen.  
39. stujte, zw. wv. = opscheppen.  
Zegsw. Sjtujte en in de boks sji-jte kan ederein!  
40. zi-jp, zn. vr. (-pe, -ke) = straatgoot, klein beekje.

## In memoriam

### Jean Raedschelders

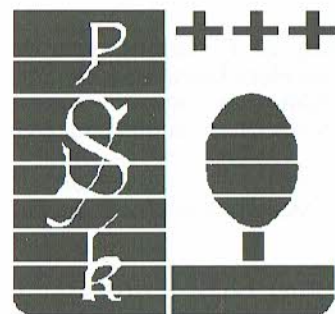
( °12 mei 1921 - † 10 juni 2007)

Jaak Bergers



Sterven is een strijd die niemand graag verliest. De ladder van de ouderdom is sinds de medische wetenschap hoger geworden,

maar toch kan niemand die strijd winnen. Voor de ene is het een redding, voor de andere een onrechtvaardig afscheid. De overledene sloot op 10 juni 2007 moedig en waardig zijn lang, actief en boeiend levensverhaal definitief af. Als oudste van een bekende Maaseiker familie van nijveraars en handelaars was hij een man met een grote familieverbondenheid, brede inzet en gewaardeerde edelmoedigheid. Hij was oud-voorzitter van RC Maasland-Lanklaar en oprichter, oud-voorzitter van Rotay Maaseik, oud-voorzitter van De Kerkfabriek St.-Catharina en actief in verschillende plaatselijke, provinciale en nationale vaderlandse verenigingen. Hij geloofde sterk in de traditionele, heilige waarden die hij de laatste jaren zag verbleken, verdwijnen. De Sint-Catharinakerk was zijn thuis, daar beleefde hij zijn verbondenheid met God en met medechristenen. Hij was trots op zijn parochiekerk, jammer dat hij de volledige restauratie van toren en dakstructuren niet meer heeft mogen meemaken! Zoals een stroom onstuimig voorbijgaat en niet wederkeert, zo gaat het leven van de mens voorbij en komt niet terug. Eenmaal geboren moet elke mens ook het lijden verwachten en niemand is in staat niet te sterven. Wij dragen weemoedig en dankbaar alles mee wat waard is om nooit te vergeten.



## Programma Pater Sangerskring 2de jaarhelft 2007

Wim Corstjens

Aangesloten bij de Federatie van Geschied- en Oudheidkundige Kringen van Limburg

- Voorzitter: Jos Henckens  
Tel. +32 (0)89 412599, e-mail: joshenckens@teletraffic.be
- Secretariaat: Jan Rutten  
Van Eycklaan 124/bus 3, B-3680 Maaseik  
Tel. +32 (0)89 811942, e-mail: jan.rutten@versatel.be
- Penningmeester: Annie Metten  
Tel. +32 (0)89 565926  
Bankrekening: 453-4099021-85

### Zaterdag, 15.9: Internationale Contactdag Selfkant.

Deze jaarlijkse verbroedering met de kringen uit Sittard en de Selfkant gebeurt afwisselend door de Pater Sangerskring, het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap Sittard en de Heimverein Selfkant. Hun doel is samenwerken over de grenzen heen. Volgend jaar heeft deze viering in Maaseik plaats.

### Zaterdag, 6.10: Daguitstap naar Garzweiler.

Vlak over grens met Duitsland ter hoogte



Uitzicht over het bruinkoollandschap

van Limburg ligt in de deelstaat Noordrijn-Westfalen een groot gebied waar zich **bruinkool** in de bodem bevindt. In de driehoek Aken, Kerpen, Grevenboich liggen een aantal bruinkoolmijnen. Hier wordt door het Duitse bedrijf Rheinbraun bruinkool in dagbouw gewonnen. Wij brengen een bezoek aan deze bruinkoolmijnen in Garzweiler en de stad Jülich (ooit Gulick).

### Dinsdag, 23.10: lezing over "tabakspijpen" door de heer Jos Engelen.



Tabakspijpen

De heer Engelen is voorzitter van de Pijpelogische Kring Nederland en heeft de pijpelogie tot een wetenschap gemaakt. Hij publiceert geregeld over dit onderwerp.  
Plaats: De Beurs om 20 uur.

### Vrijdag, 23.11: Uitreiking Pater Sangersprijs.

Twaalf jaar geleden is deze tweejaarlijkse Pater Sangersprijs ingesteld. De Prijs



beloont actieve heemkundige initiatieven op het vlak van literatuur, monumentenzorg en muziek, die een voortrekkersrol spelen en een vitalistische uitstraling hebben naar het publiek en naar gelijkaardige initiatieven in het Maasland. Deze biënnale prijs wisselt af met de eveneens tweejaarlijkse Kanunnik Coenenprijs die grensoverschrijdende, cultuur- en heemkundige initiatieven met een overdraagbaar karakter aanmoedigt. De prijs, uitgedrukt in een oorkonde en een geldbedrag - ter waarde van 1.150 Euro - wordt financieel ondersteund door de Maasketen Jan van Eyck en de Pater Sangerskring van Maaseik.

128

In het verleden mochten reeds heel wat dynamische heemkundige organisaties zich met deze Prijs geëerd weten:

- 1991: de Maasketen Jan van Eyck
- 1993: de Vereniging voor Dialect- en Naamkunde
- 1995: het Land van Herle
- 1997: de Federatie voor Geschied- en Oudheidkundige Kringen
- 1999: de Stichting Charles Beltjens (Sittard).
- 2001: De Maaseikenaar
- 2003: de Geschied- en Heemkundige Kring "Het Land van Thorn"
- 2005: de de achtste Pater Sangersprijs werd toegekend aan de Kunstkring "Arnold Sauwen" van Stokkem.

### Zaterdag, 24.11: Twaalfde Inter-Limburgse Boekenbeurs.

Zoals gebruikelijk wordt ook de twaalfde Inter-Limburgse Boekenbeurs in opdracht van en in nauwe samenwerking met de Maasketen "Jan van Eyck" georganiseerd. "Inter-Limburgs" houdt niet alleen in dat de boekenbeurs betrekking heeft op het grondgebied van de beide Limburgen, maar bovenal dat het aanbod uitsluitend LIMBURGENSIA bevat: boeken, brochures, tijdschriften, kaarten, etsen, gravures, enz. die betrekking hebben op GROOT-LIMBURG.

Plaats: Zaal Van Eyck van 8.30 uur tot 18

uur.

### Dinsdag, 27.11: Lezing door de heer Jos Henckens, voorzitter Pater Sangerskring.

"Bartholomeus een ontdekking. Een "andere" Van Eyck?"

Plaats: Zaal Van Eyck om 20 uur.  
Zie ook Maaseikenaar deel 2, jaargang 2007.

### Woensdag 12.12: lezing door de heer Stan Hendrickx, "Maaseiker archeoloog"



Stan in Elkab, 2007-03-09

over zijn archeologisch werk in Egypte.  
Plaats: De Beurs om 20 uur

### Begin januari 2008 Uitstap naar de tentoonstelling "Ägyptens versunkene Schätze"



Bundeskunsthalle Bonn

(Alexandrië) in de Bundeskunsthalle te Bonn.

Lid worden van de Pater Sangerskring kan door het overmaken van 12,50 euro op rekening 453 4099021-85  
IBAN: BE89 4534 0990 2185  
BIC: KREDBEBB  
www.patersangerskring.org

## Uit oude kranten

DE ONAFHANKELIJKE DER  
PROVINCIE LIMBURG. NIEUWS-  
EN AANKONDIGINGSBLAD.  
1850-1914.

Uitg. M. CEYSENS,  
Demerstraat Hasselt

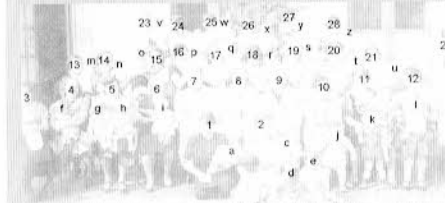
Mathieu Daemen

*De veertienjarige knaap, G. Rademaekers welke onlangs te Maeseyc in de Heppeneertbeek verdronk, was pas na het eten in het water gegaan. Te vergeefs trachtte M. Dokter Moors den jongeling tot het leven terug te roepen. Te dier gelegenheid herinneren wij onze lezers nogmaals: Gaat niet in het water om te baden dan tenminste drie uren na uwen maaltijd!*

(woensdag 11 augustus 1880,  
nr. 64, jaar 31)

## Het Kinderheil in 1937

Tony Van Wijck



129

Op het verzoek van onze medewerker Martin Boonen om de personen te identificeren op de foto die verscheen op pag. 50 van ons vorig nummer, kregen we tot nog toe volgende namen:

2. Mevr. Thijssen (of van Wassenhoven?)
4. Mevr. Flossy - Meyssens
6. Mevr. Dottermans
7. Mevr. Helena Raedschelders-Ramaekers (vroedvrouw)
8. Mevr. Dalemans-Pieters
9. Mevr. Meurs
10. Mevr. Dezeure
11. Mevr. Hinoul + Jenny en Marie-Josée (?)
14. Mevr. Segers
16. Mevr. Jeanne Telen-Raedschelders (?)
18. Mevr. Dochez
19. Mevr. Van Berkel
20. Mevr. Verheyden + Annie
21. Mevr. Muzers
22. Dokter Jos Hendrix
25. Mevr. Schaeckers-Knippenberg
27. Mevr. Mevr. Dirckx
28. Mevr. Trips (of Aengeveld?)

**Wie kan nog aanvullen en/of verbeteren?**

een ajuin waarin twee kruidnagels gestoken zijn, en het noodige zout. Omtrent tien uren, legt men in denzelfden ketel een stuk rundsvleesch, bij voorkeur het zoogenaamde staartstuk, welk stuk om 1 uur slechts drie kwart gekookt, opgediend wordt als bouilli, met groensels, volgens het jaargetijde.

's Anderendaags wordt dit stuk koud, in dunne sneden, met een ander groensel opgediend. Deze doewijze schijnt mij toe beter te wezen dan die welke voor den parijschen pot-au-feu is aangenomen, en waarin men het vleesch laat koken totdat het aan stukken valt en niet meer eetbaar is.

Men verbetert den bouillon bij middel eener snede rundvleesch van de grootte van een beafstuk, welke men vooreerst in de boter gebruind heeft, totdat de jeugd(nat) van het vleesch begint aan de pan te kleven; dan bevochtigt men de snede met een weinig water en doet men ze in de soep. Door dit middel bekomt men een bouillon van eene schoone kleur en van den besten smaak, zonder te moeten gebruik maaken van gebrande ajuinen of van caramelbollen waarvan men niet altijd de samenstelling kent.

De bouillon zal zeer klaar wezen, als men hem laat koken op een stil vuur en zonder den ketel heel te dekken.

## Maaseiker gastronomie

Op overgrootmoeders wijze....., uit een kookboek uit 1898!

130 Jaak Bergers

Mevrouw T. Teuwen- Poukens leende ons tijdelijk een toch wel erg oud kookboek van een zekere Cauderleier, een "oud-tafelhouder" uit Gent. De negende verbeterde uitgave dateert van 1898 en bevat naast reclame voor allerlei huishoudelijke toestellen (met afbeelding) meer dan 150 bladzijden recepten van soepen, vleesgerechten, sausen, gevogelte en vis tot nagerechten. Wat is er in honderd jaar veel veranderd qua; taal, bereidingen, ingrediënten en smaak. Wij publiceren graag enkele keren telkens een kort en leuk voorbeeld hiervan. Andere tijden, andere zeden, toch smakelijk!

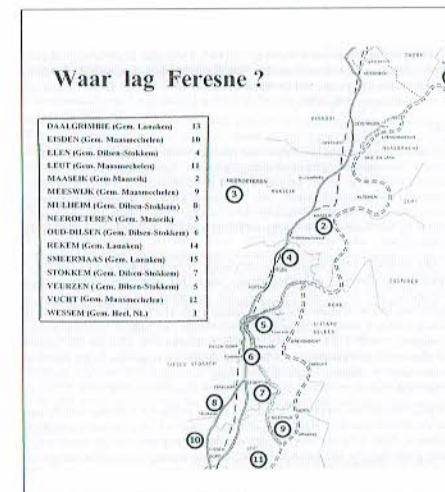
### Gentsche Bouillon

Als men om 1 uur noenmaalt, zet men om 8 ure 's morgens op het vuur eenen ketel water van 10 liters inhoud, een rundsschenkel die aan stukken gekapt is, alsook de beenen en afval van ander vleesch, zooals kiekenhalzen, vogelmagen, enz. Zoodra de bouillon aan het koken gaat, legt men er in: twee of drie wortels, eene struik selderij, drie of vier porreien,

## Romeinse opgravingen in Elen

Jan Deckers

Bij het lezen van "De geschiedenis van Eelen, Parochie - Heerlijkheid - Gemeente, 1908, door kanunnik H. Van De Weerd werd ik gefascineerd door Romeinse opgravingen van 1884. De schrijver wijst Elen ook aan als een mogelijke ligging voor "De statio van Feresne".



Voorgestelde locaties van Feresne.

De plaats "Feresne" wordt aangegeven op "De Peutinger kaart" ( Tabula Peutingeriana ) een 13de-eeuwse kopie van een vierde-eeuwse wegenkaart.



Leugae XVI op de kaart van Peutinger.

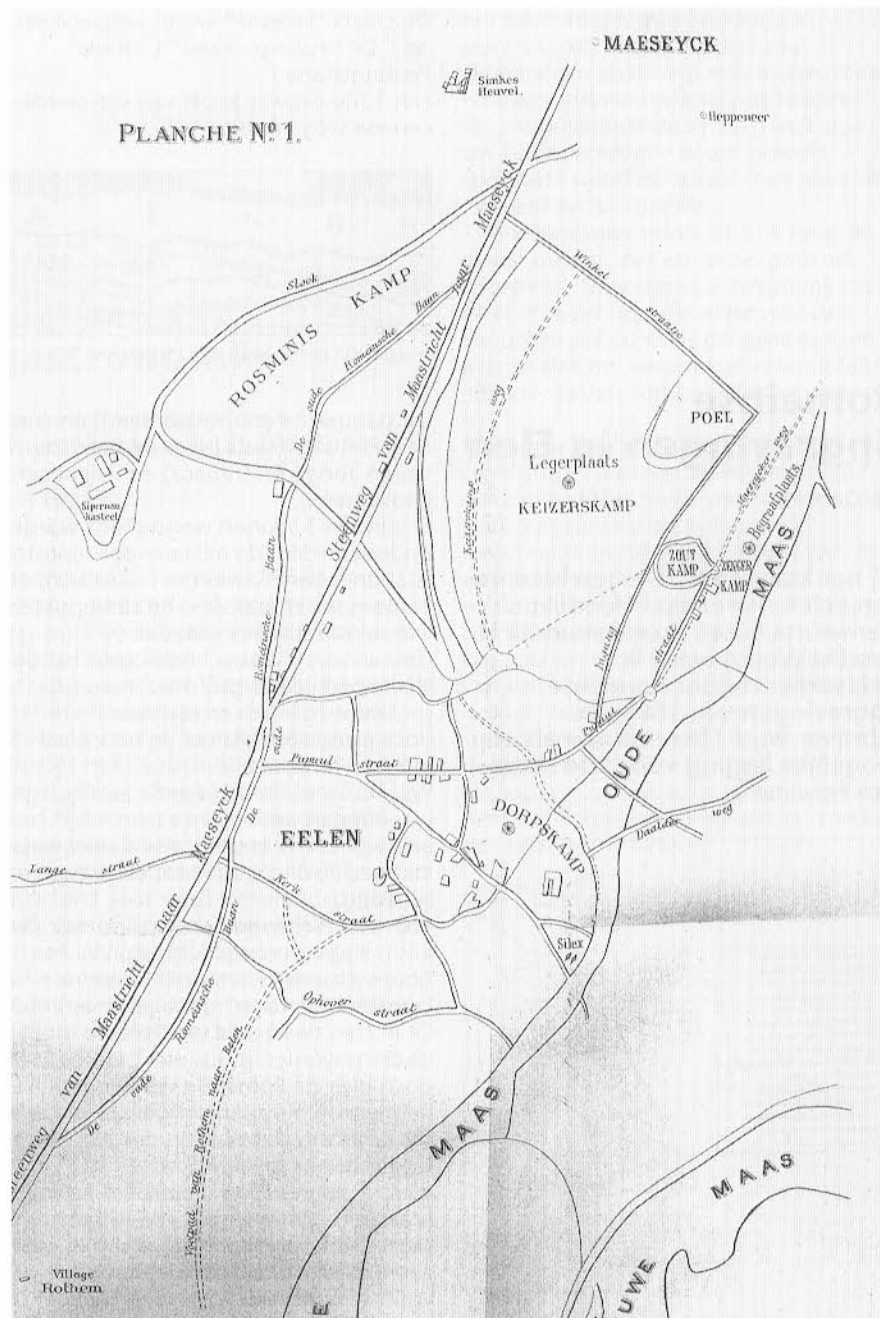
De statio van Feresne was een Romeinse nederzettingplaats langs de heerbaan tussen Tongeren (Atuaca) en Nijmegen (Noviomagi).

Er kunnen 3 soorten wegstations worden onderscheiden: de militaire politiestations (stationes beneficiariorum consularis), de herbergen ( mansiones) en steunpunten van de keizerlijke postdienst (mutationes). Waarschijnlijk gaat het om kleine nederzettingen die aan een grotere weg lagen en die voor doorgaande reizigers of de handelaar interessant waren.

Waar deze statio de Feresne juist gelegen was kunnen we niet met zekerheid achterhalen. Er is overigens al heel wat inkt gevloeid in verband met de exacte situering.

Voor een diepgaand onderzoek naar de juiste ligging verwijs ik graag naar het boek van pater Theo Aerts "Feresne langs de Heerbaan" uitgegeven in 2003. Of in Elen de ligging van Feresne moet gezocht worden is dus niet bewezen, doch over de Romeinse vestigingen hebben we bewijskrachtige informatie. Op basis van een Bulletin des Commissions royales d' art et d'archéologie, 1885, Fouilles d' Eelen, Maesyck, 20 november 1884 door Maaseikenaar Joseph Gielen krijgen we een duidelijk beeld van de Romeinse vondsten in Elen.

In januari 1884 ontdekten werknemers



Liggingsplan opgravingen in Zengerkamp en Dorpskamp.

van de heer Jean Willems, voorvader van Mathieu Diris, in de "Zengerkamp", bij het omwoelen van de grond, scherven van potten en grafurnen uit de Romeinse tijd.

Dit gaf aanleiding tot verdere opgravingen die gesteund werden door de markies de Wavrin uit Dilsen bij wie het grootste gedeelte van de vondsten terecht kwamen, meer dan 500 stuks. De ganze collectie werd rond 1950 te Gent onder de hamer gebracht en verspreid.

De Zengerkamp is gelegen in de omgeving van de molen De Hoop in de Zandstraat.

Op basis van een liggingsplan gevoegd bij het verslag van de opgravingen lag de Romeinse begraafplaats tussen de molen De Hoop en hoeve Otten, de vroegere hoeve Keizers.

Zenger is een adjectief, afgeleid van "zan(g)t of zan@t, oude vormen van "zand".

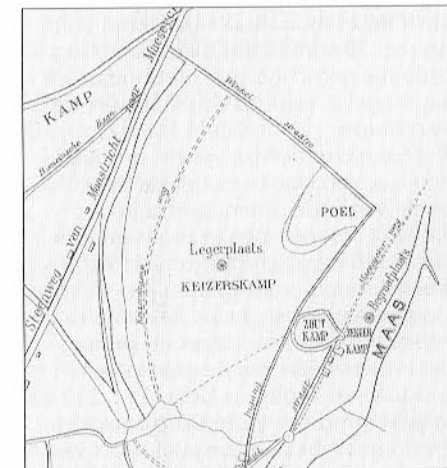
Het woord kamp duidt op een perceel landbouwgrond omgeven door hagen of een omheining. Op de hoogste plaats binnen de Zengerkamp bevond zich de brandstapel gemarkeerd door een cirkel van houtskool en gewijde palmtakken. De plaats van de brandstapel waar de lijken openbaar werden verbrand was gelegen op de begraafplaats zelf. Het verbranden van lijken was een Romeins gebruik.

Naast potten en grafurnen ontdekte de heer Willems als eerste een aantal Romeinse graven.

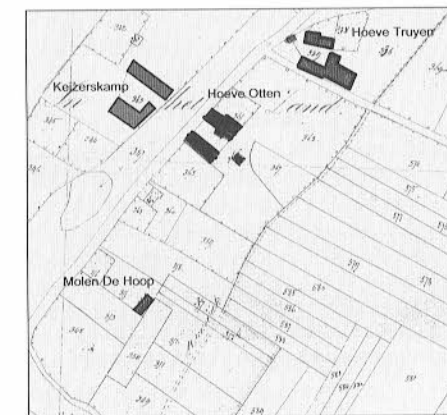
Hierbij werd een groot aantal voorwerpen gevonden oa: een grote schotel (terre samienne) uit rode aarde met merk VVADV, een kleerspeld (fibula) uit verguld brons, een ijzeren lans, 4 bronzen Romeinse geldstukken waaronder één van keizer Vespasianus (69-79 na Chr)

Ook door de heer Van Oeteren werden aan de noord kant van de Zengerkamp ontdekkingen gedaan. Hij vond er o.a. een ijzeren mes, een armband in brons,

urnen in grijze aarde en een Romeinse offerschaal in zwarte



Liggingsplan opgravingen in Zengerkamp.



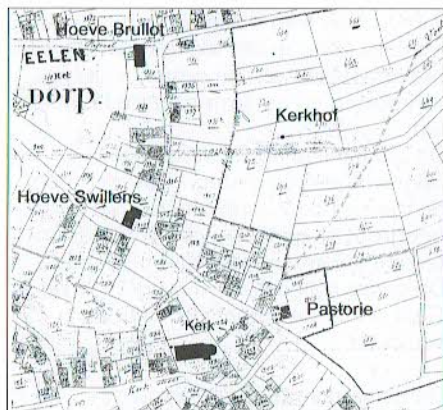
Primitief kadastrale plan 1845.

aarde.

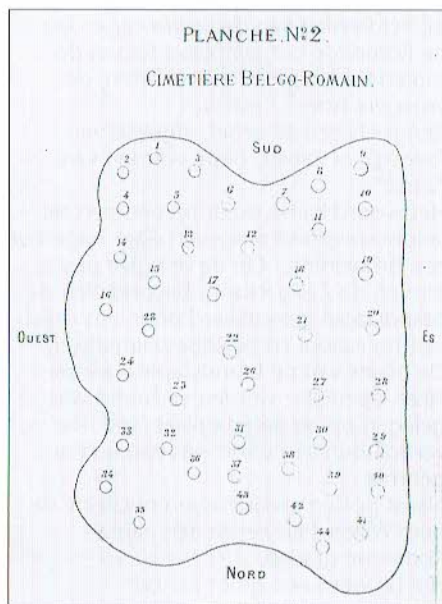
In maart 1884 werden door de heer Louis Colson - Hons nieuwe ontdekkingen gedaan in de "Dorpskamp". De Dorpskamp was gelegen tussen de Zandstraat, Kromstraat en de Langstraat. De begraafplaats werd gevonden in de omgeving van het huidige kerkhof. In een weide omgeven door hagen

werden 44 Romeinse graven blootgelegd die een ordelijke Romeinse begraafplaats vormden. Aan het uiteinde, zoals in de Zengerkamp, vond men op 70 centimeter diepte een laag aarde die gemengd was met houtassen wat mogelijk wijst op de plaats van de brandstapel.

Bij deze uitzonderlijke vondst ontdekte men o.a. een laatste rustplaats met mooie versierde urnen, zeldzaam glaswerk, voorwerpen in brons en ijzer en een kist gesloten met een sleutel versierd met bronzen platen en handvatten. Naast glazen flessen en andere voorwerpen in ijzer en brons vond men in één van de graven een geldstuk van Septimus Geta (211-212 na Chr) De vondsten in de Dorpskamp bewijzen dat het een begraafplaats was van verschillende families gedurende enkele op elkaar volgende generaties.



Primitief kadastrale plan 1845.



Situatieplan begraafplaats Dorpskamp

huishoudelijk gebruik. Meer waarschijnlijk werd de plaatselijke bevolking voorzien van aardewerk door rondreizende handelaars die Gallië doorkruisten.

Gezien de uitzonderlijke ligging van Eelen langs de oude Romeinse militaire route Tongeren - Nijmegen tussen de haltes

Feresne ( Mulheim ?) en Catualium (Heel) was in Elen misschien een tolplaats voor paarden ingeplant.

Op basis van het aantal ontdekte graven en voorwerpen, gevonden bij de opgraving van de 2 begraafplaatsen, in de Dorpskamp en de Zengerkamp, kunnen we vermoeden dat het dorp van Elen in de Romeinse periode al een aanzienlijk bevolkingsaantal kende.

De gevonden muntstukken ( keizer Vespasianus 69-79 na Chr en Septimus Geta 211-212 na Chr) bewijzen de aanwezigheid van Romeinse woningen in Elen in de 2de - 3de eeuw na Chr.

### Bronnen.

1. H. Van De Weerd, De geschiedenis van Eelen, Parochie - Heerlijkheid - Gemeente, 1908.
2. Joseph Gielen, Bulletin des Commissions royales d'art et d'archéologie, 1884, Fouilles d' Eelen, Maeseyck, 20 november 1884.
3. Theo Aerts, Feresne langs de Heerbaan, 2003.
4. Administratie van het Kadaster en de Registratie.
5. J. Coenen, Verdwenen Limburgse Oudheden, Elen, in: Limburg 29, 1950, blz. 55.
6. M. Bauwens - Lesenne, Bibliografisch Repertorium van de oudheidkundige vondsten in Limburg, Brussel, 1968, blz. 64 - 69.
7. Raymond Driessen, auteur van o.a. "En gaat van langsom beter - Elen een maasdorp midden vorige eeuw" en " Daar de Maas door deze gemeente stroomt".

## Uit oude kranten

DE ONAFHANKELIJKE DER PROVINCIE LIMBURG. NIEUWS - EN AANKONDIGINGSBLAD. 1850-1914.

Uitg. M. CEYSENS, Demerstraat Hasselt

Mathieu Daemen

Te Maeseyck roert de liberhater klik hemel en aerde om de kiezers te blinddoeken en te misleiden. Het zijn maer serenaden, telegrammen, aanspraken in de bloote lucht en deputatiën wat men hoort en ziet. Tot zelfs - tu quoque - de burgemeester van Neeroeteren heeft zich naer Maeseyck begeven, met twee snullen op zijde, ten einde den man te complimenteeren, die zich vorstelt de millioenen der kapitalisten losgemaakt te hebben om een ijzeren weg van Maeseyck naar Hasselt te leggen. Een waer mirakel van behendigheid.

13 mei 1866, nr. 38, jaar 17)

Zondag, den 12 dezer, is in de Maas alhier een verdronken persoon gevonden; het is den dijkwachter Vanderlocht dezer stad, die van in het begin der loopendse maend is verdwenen. Hij was bijna onkennelijk geworden.

De oorzaak van dit ongeluk schrijft men toe aen den drank. Hij laet eene vrouw en vier kinderen in de armoede en zonder bestaen. Doctor Gelders is met het onderzoek belast.

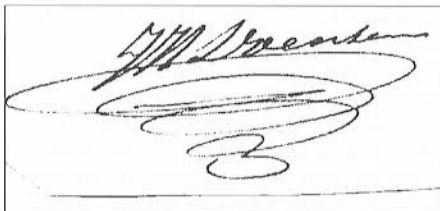
In den namiddag van 16 dezer maend hadden wij te Maeseyck een tweede ongeluk te betreuren. Zekeren Antoon Springmans, knoopendraeijer, komt een einde aen zijn leven te stellen; hij brengt hem een gewerscheut in het hoofd dat ijsselijk verbrijzeld is. Deze moord is weder het gevolg van den drank. 't Is eene weduwnaer met kinderen die alle bij vreemden dienen.

(zondag 19 oktober 1851, nr. 86, jaar 2)

## Joseph-Hubert Doensen, een 19de-eeuwse Maaseikse beeldhouwer

136 Lic. Jan Gerits

In de beginjaren van de ambachtelijke bedrijvigheid van Joseph-Louis Vlems, die van 1860 tot 1902 als meubelmaker-beeldhouwer in Maaseik gevestigd was (1), woonde en werkte er ook Joseph-Hubert Doensen. Beide ambachtslieden, die in het register van de burgerlijke stand als "beeldhouwers" gekwalificeerd zijn, waren inwijkelingen. Hun meubelen en beelden voerden ze uit in een min of meer consequente toepassing van de neogotiek.



Handtekening van Joseph-Hubert Doensen

Die historische stijl was vanaf het midden van de 19de eeuw bijzonder populair in katholieke middens. Volgens de huidige

stand van het geschiedkundig onderzoek, werkten ook de ateliers van Doensen en Vlems voornamelijk in opdracht van kerken en kloosters uit de streek. Het ligt echter voor de hand, dat zij ook producten leverden aan particulieren, maar daarover zijn voorlopig geen betrouwbare inlichtingen voorhanden, want het bedrijfsarchief van beide meubelmakers-beeldhouwers is momenteel onvindbaar en bleef zeer waarschijnlijk niet bewaard. Voor het identificeren en beoordelen van het oeuvre van de twee Maaseikse neogotische beeldhouwers is men dus hoofdzakelijk aangewezen op sporadische archiefgegevens en op de nog bestaande meubelen en beelden, voornamelijk in kerken. Omdat nog geen meubelen in privébezit van Doensen en Vlems konden geïdentificeerd worden, weet men ook niet of zij ook voor die werkstukken trouw de neogotische stijl volgden en of zij mogelijk, op verzoek van dergelijke opdrachtgevers, op een enigszins andere manier werkten. Het zijn vragen, die men terecht kan stellen, maar waarop voorlopig geen afdoend antwoord kan gegeven worden. Op grond van de werkstukken, die aan beide ateliers met zekerheid kunnen toegewezen worden, moet men besluiten dat zij consequente vertegenwoordigers waren van de neogotiek. Dankzij hun ambachtelijke bedrijvigheid en uitstraling kan men Maaseik in de tweede helft van de 19de eeuw als een regionaal centrum van de neogotiek in Limburg beschouwen. Hopelijk kan die stelling in de toekomst met andere door Vlems en Doensen uitgevoerde werken nog beter onderbouwd worden.

### De familie Doensen

Joseph – Hubert Doensen stamde uit een Maaslandse familie uit Nederweert. Hij werd er op 3 januari 1823 geboren. Uit zijn huwelijk met Marie-Agnes Schaeken, die op 1 februari 1825 in Stokkem ter wereld kwam, werden negen kinderen

geboren, vijf zonen en vier dochters. Aanvankelijk woonde het gezin waarschijnlijk in Schinveld, waar de oudste zoon, Prosper-Joseph, op 22 oktober 1847 werd geboren. Klaarblijkelijk verhuisde het gezin vervolgens naar Nederweert, want daar werden de twee volgende kinderen, namelijk Marie-Agnes en Pierre- Jean-Hubert, respectievelijk op 1 februari 1852 en 20 juli 1853 geboren. Kort nadien treft men het gezin Doensen-Schaeken, met de drie kinderen, aan te Maaseik. Vader Joseph-Hubert Doensen werd er, op 34-jarige leeftijd, ingeschreven als "maitre sculpteur" (meesterbeeldhouwer), zijn 32-jarige echtgenote als "ménagère" (huishoudster). Het gezin verhuisde reeds in 1856 naar Maaseik, zoals blijkt uit opdrachten, die vader Doensen al in het voorjaar voor de kruisheren uitvoerde. De overige kinderen kwamen trouwens allen ter wereld in Maaseik : Joseph-Hubert (geb. 12 februari 1856), Jeanne-Marie (geb. 1 september 1857), Marguerite-Seraphine (geb. 18 maart 1860), Elisabeth-Hubertine (geb. 7 oktober 1861), Pierre-Hubert (geb. 20 oktober 1864) en Emile-Henri-Hubert (geb. 17 augustus 1866). Volgens het bevolkingsregister van Maaseik woonde het gezin aan de Hoogbongertstraat. Tussen 1873 en 1883 verliet de familie Doensen-Schaeken haar woonplaats en verhuisde naar het Brusselse. De oudste dochter, Marie-Agnes Doensen, maakte op 19 oktober 1867, op 15-jarige leeftijd, bekend dat ze naar Brussel verhuisde. Ze werd op 4 november uitgeschreven. Waarom zij op jeugdige leeftijd de ouderlijke woning verliet is niet bekend. Zij overleed er op 27 maart 1884. Op 23 maart 1872 maakte de tweede zoon, Pierre-Jean-Hubert Doensen, inmiddels 19 jaar, eveneens bekend dat hij naar Brussel verhuisde. Een week later, 29 maart 1872, werd zijn naam uit het bevolkingsregister geschrapt. Ook de oudste zoon, Prosper-Joseph, in Maaseik geregistreerd als

"ouvrier sculpteur" (werkman-beeldhouwer), trok in 1873 op 25-jarige leeftijd naar Brussel. Hij maakte zijn vertrek op 8 maart van dat jaar bekend en werd op 18 maart uitgeschreven. Op dat ogenblik woonde het echtpaar Doensen-Schaeken nog met zes kinderen in Maaseik. Echter niet voor lang, want enkele maanden later, verhuisde de moeder, met vier minderjarige kinderen, naar de Brusselse randgemeente Sint-Joost-ten-Node. Zij gaven op 16 juli 1873 te kennen dat ze Maaseik gingen verlaten en werden op 22 juli 1873 uitgeschreven. Samen met moeder verhuisden Joseph-Hubert, Marguerite-Seraphine, Pierre-Hubert en Emile-Henri-Hubert, die in Maaseik waren geboren. Beeldhouwer Joseph-Hubert Doensen bleef dus in de stad achter met twee kinderen, namelijk Jeanne-Marie en Elisabeth-Hubertine, respectievelijk zijn tweede en vierde dochter. Op 24 januari 1874 gaf de zeventienjarige Jeanne-Marie eveneens te kennen dat zij naar Sint-Joost-ten-Node ging verhuizen. Vier dagen later, op 28 januari 1874, werd zij uit het bevolkingsregister geschrapt. De gezinsleden, die in Maaseik achter bleven, waren inmiddels herleid tot twee, namelijk vader Joseph-Hubert Doensen, die vermoedelijk nog opdrachten uitvoerde, en zijn dertienjarige dochter Elisabeth-Hubertine. Op 4 januari 1875 verklaarde ook de beeldhouwer dat hij in Sint-Joost-ten-Node zijn gezin ging vervoegen. Hij werd op 11 januari uitgeschreven. Daarmee kwam een einde aan zijn ambachtelijke bedrijvigheid als meubelmaker-beeldhouwer in Maaseik. Alleen zijn jongste dochter, Elisabeth-Hubertine, inmiddels dertien jaar, bleef achter. In 1882 gaf ook zij te kennen dat ze naar Antwerpen wilde verhuizen. Dat gebeurde op 29 november 1882. Zij werd op 11 januari 1883 in Maaseik uitgeschreven. Intussen was het jongste kind van het gezin Doensen-Schaeken, namelijk Emile-Henri-Hubert, op 7 februari 1882, in de ouderdom van

137

vijftien jaar, te Sint-Joost-ten-Node overleden. Joseph-Hubert Doensen woonde en werkte dus een twintigtal jaren in Maaseik (2). Waarom zijn gezin en uiteindelijk ook hij, op 52-jarige ouderdom, de stad verlieten, is, volgens de huidige stand van het historisch onderzoek, niet gekend.

### Joseph-Hubert Doensen, als aannemer

De vroegste bedrijvigheid van Joseph-Hubert Doensen in Maaseik hield verband met het aannemen van een belangrijk bouwwerk, dat hem werd toegewezen. In 1856, omstreeks de tijd dat Joseph-Hubert Doensen zich met zijn gezin in Maaseik vestigde, werd hij namelijk belast met omvangrijke werken voor het pas heropgerichte kruissherenklooster, de bijhorende kerk en het college. Misschien was de uitgebreide werkopdracht, die verschillende jaren in beslag zou nemen, wel de doorslaggevende reden dat hij in Maaseik ging wonen. Op het moment dat hij de bouwwerken voor de kruissheren aannam, was Doensen al goed bekend met zijn opdrachtgever. Op 1 maart 1856 werd hem de som van 470 fr. uitgekeerd voor het plaatsen van "het nieuwe tabernakel, gemaakt door den Heer J.H. Doensen, kerkmeubel- en beeldwerker te Maeseick". Het oude tabernakel was bij een diefstal op 26 november 1855 opengebroken en ernstig beschadigd. Inmiddels had Joseph-Hubert Doensen ook het bouwen van het nieuwe college aangenomen, waarvan de eerste steenlegging plaatsvond op 10 augustus 1856. Ongetwijfeld nam hij het houtwerk, zoals dakgebint, vensterramen en deuren, voor eigen rekening en liet hij het metselwerk in onderaanneming uitvoeren. Vanaf 24 augustus 1856 werd geregeld met hem afgerekend "voor den bouw van het nieuwe Collegie". Op 27 oktober van dat jaar vond de "finale betaling der aanbesteding des Collegies" plaats. In totaal had hij voor zijn werk

3.300 fr. ontvangen. Van 31 oktober 1856 tot 7 januari 1857 werd de som van 525 fr. aan Doensen uitgekeerd "op korting zyner werken aan huis, kerk en collegie". De bouwwerken aan het college waren slechts een begin, met klassen op de begane grond, op de fundering, en met nog bestaande muren van het oude "Klein Kinderklooster". Nauwelijks was op 7 januari 1857 de definitieve overdracht van de bouwgrond voor notaris Schoolmeesters verleden, of de werken werden door Doensen hervat (3). Op 13 februari 1857 werd voor het eerst met hem afgerekend voor de "aanneming der statie op het collegie". Het bouwen van die verdieping ("statie") had hij aangenomen voor het bedrag van 5.400 fr. Die som kreeg hij tussen 13 februari en 27 september 1857 overwegend in tien betaalbeurten uitbetaald. Op 21 maart 1857 werd de eerste steen van de collegiekapel gelegd en op 11 mei 1857 betaalde men 5 fr. "voor den meiboom op het Collegie". De groene tak, die toen op het nieuw gebouw werd geplaatst, was het bewijs dat het gebint van het collegegebouw klaar was. Uit een rekeningenpost van 5 oktober 1857 blijkt dat het schrijnwerk afzonderlijk werd afgerekend, los van het metselwerk. Die dag vond, met de ultieme uitkering van 41,14 fr., de eindafrekening plaats: "Totale afrekening der jaarlijksche schrijnwerkers rekening aan Doensen, groot 843,47". Het college van Doensen bleef in gebruik tot 1873 en werd toen gesloopt, omdat inmiddels het nieuwe kloostergebouw, met studiezaal, klassen en kapel, was afgewerkt (4). Volgens de huidige stand van het historisch onderzoek, waren de gebouwen, die Doensen voor de kruissheren van Maaseik uitvoerde en waarvan hij klaarlijk de algemene leiding had, de enige bouwwerken, die hij in aanneming realiseerde (5).

### Joseph-Hubert Doensen, als meubelmaker en beeldhouwer

Op grond van de thans beschikbare gegevens, hield het vroegste werk, dat Joseph-Hubert Doensen, als zelfstandige meubelmaker-beeldhouwer uitvoerde, verband met een opdracht vanwege de kruissheren van Maaseik, voor wie hij in 1856 een nieuw tabernakel maakte. Omstreeks die tijd werkte hij ook voor de Sint-Nicolaaskerk van Guttecoven, bij Limbricht, waar hij in dat jaar een communiebank en een biechtstoel leverde (6). Hij woonde toen al in Maaseik, waar hij ook als beeldhouwer diverse opdrachten kreeg toegewezen. Nadat de kloosterkerk aan de Bosstraat te Maaseik in 1856 opnieuw eigendom van de kruissheren was geworden, werd ook dat gebouw geleidelijk aan gerestaureerd, met het oog op het



Beeld van de Heilige Odilia (J.H. Doensen, 1857). Maaseik, Kruissherenkerk. Foto: Rik Nulens

hernemen van de liturgische diensten. Op 4 juli 1857 betaalden de kruissheren hem de som van 100 fr. "voor een mooi nieuw beeld der H. Odilia" (7).

In 1860 voerde hij briefwisseling met het kerkbestuur van de Sint-Hubertusparochie van Henis, bij Tongeren, waar het schip van de dorpskerk in 1856-1858 in mengstijl was herbouwd. Het is niet zeker of hij er daadwerkelijk meubelen of beelden voor leverde. Het is echter niet uitgesloten dat hij het neogotisch beeld van O.-L.-Vrouw met Kind maakte. Er bevinden zich in de kerk ook nog neogotische beelden van Sint-Lambertus en Sint-Hubertus, die mogelijk eveneens van zijn hand zijn (8). In 1861 sneed Doensen een beeld van Sint-Antonius van Padua voor de parochiale Sint-Willibrorduskerk van Stramproy. Voor zijn beeldsnijwerk werd hem de som van 100 fr. uitgekeerd (9). In 1862 werkte Doensen weer voor de kruissheren. Op 5 december van dat jaar ontving hij het bedrag van 395 fr. voor het maken van de "vloerkisten, credence der sacristy". Die opdracht hield dus verband met de levering van enkele opbergkisten en een credenstafel. Een volgende opdracht voerde hij uit op verzoek van Jacob Cremers, pastoor van Kinrooi, die ter ere van zijn patroonheilige een beeld liet maken van Sint-Jacob de Meerdere, dat hij aan zijn kerk schonk (10). Zijn tweede opvolger, pastoor Jan-Baptist Weyen (11), die als notulist heel wat sporen in het kerkarchief van Kinrooi naliet, noteerde daarover het volgende: "Het beeld van St. Jacobus is een geschenk van den ouden Heer Pastoor Cremers die Jacobus heette. Het is gestoken door Doensen, beeldhouwer te Maeseick" (12). Op 18 oktober 1864 werd met beeldhouwer Doensen afgerekend voor het uitvoeren van "beeld en consol van Augustinus", die hij voor de kruissheren, als reguliere kanunniken van Sint-Augustinus, had gemaakt. Kort nadien kreeg J.-H. Doensen een belangrijk project

toegewezen voor de parochiale kerk van Sint-Nicolaas van Tolentijn te Niel-bij-As. In dat dorp was in 1862-1864 een neogotisch kerkgebouw opgericht. Joseph-Hubert Doensen, die toen al een vijftal jaren in Maaseik verbleef en daar zijn atelier had gevestigd, kreeg van het kerkbestuur de opdracht het nieuwe bedehuis van passend neogotisch meubilair te voorzien. Waarschijnlijk werd de overeenkomst in verband met de communiebank al in 1864 gesloten. De contracten met betrekking tot het hoofdaltaar en de balustrade van het doksaal dateren respectievelijk van 18 januari en 1 april 1865. In het kerkarchief van Niel-bij-As bleven de afrekeningen met betrekking tot de uitgevoerde kerkmeubelen bewaard (13):

140

[7 jan. 1865] *Betaeld aen Doensen van Maeseijck op rekening voor de nieuwe communiebank de som van 100 francs.*  
[18 jan. 1865] *Betaeld aen Doensen, beeldhouwer te Maeseijck, tot voldoening van de nieuwe communiebank 270 francs.*  
[2 febr. 1865] *Betaeld aen Doensen, beeldhouwer te Maeseijck, op rekening van de nieuwen autaar 300 francs.*  
[7 maart 1865] *Betaeld aen J.H. Doensen, beeldhouwer te Maeseijck, op rekening van den onderhandigen nieuwen altaer de som van 200 frs.*  
[16 maart 1865] *Betaeld aen J.H. Doensen, beeldhouwer van Maeseijck, ter voldoening van den nieuwen autaar de som van 500 francs; den autaar heeft gekost 1100 frs.*  
[1 april 1865] *Betaeld aen J.H. Doensen, beeldhouwer te Maeseijck, op rekening van de nieuwe kast voor in de sacristy de som van 150 francs.*  
[24 mei 1865] *Betaeld aen Doensen, beeldhouwer, voor het maken van een opzael in de kerk de som van 400 francs.*  
[24 mei 1865] *Betaeld aen Doensen op rekening voor de onderhandige zyautaren de som van 100 francs.*  
[7 juni 1865] *Betaeld aen Doensen op rekening van de zyautaren de som van 200 francs.*

[20 juni 1865] *Betaeld aen Doensen op rekening van de twee onderhandige autaren de som van 100 francs.*  
[13 juli 1865] *Betaeld op rekening van Doensen op rekening van de zy autaren de som van 75 francs.*  
[11 aug. 1865] *Betaeld aen Doensen, beeldhouwer te Maeseijck, de som van frs. 375 voor het maeken van de twee zy autaren.*  
[5 sept. 1865] *Betaeld op rekening aen Mr. Doensen den onderhandigen biegestoel de som van 250 francs.*  
[21 okt. 1865] *Betaeld aen Doensen, beeldhouwer, voor den nieuwen biechstoel tot volle quitancie de som van 250 francs, zoodat de biegestoel gekost heeft de som van 500 frs.*

Meubelmaker-beeldhouwer Joseph-Hubert Doensen maakte en leverde dus voor de nieuwe neogotische kerk van Niel-bij-As een communiebank (370 fr.), een hoofdaltaar (1100 fr.) (14), een sacristiekast (150 fr.), een doksaal (400 fr.), twee zijaltaren (850 fr.) en een biechstoel (500 fr.). Alle kerkmeubelen werden in 1865 in de kerk geplaatst. Waarschijnlijk op verzoek van het kerkbestuur, werden ze in de heersende neogotische kunststijl afgewerkt, aangepast aan de architectonische vormgeving van het bedehuis. In 1866 voerde Doensen een opdracht uit voor de neogotische Sint-Martinuskerk van Kinrooi, die in 1852-1856 op last van pastoor Jacob Cremers was gebouwd en waarvan het interieur door zijn latere opvolger, Jan-Baptist Weyen, in 1866 werd afgewerkt. De beeldhouwer maakte in dat jaar de modellen voor de neogotische versieringen van de kapitelen op de zuilen. Waarschijnlijk ontwierp hij eveneens de neogotische decoratie van het stergewelf boven het transept en van het straalgewelf van de koorafsluiting (15). In 1869-1870 kreeg J.H. Doensen nog enkele opdrachten van het kerkbestuur van Niel-bij-As. Voor de som van 100 fr. maakte hij een beeld van Sint-Gerlach van Houthem, die vanaf

1865 in die dorpskerk wordt vereerd. Tevens sneed hij twee kleinere beelden van Sint-Jozef en van Sint-Jan. Voor het maken van die twee beelden ontving hij eveneens het bedrag van 100 fr., zoals blijkt uit een aantekening uit de boekhouding van het kerkbestuur. Tenslotte leverde hij voor diezelfde kerk nog de houten omlijsting van de doopvont voor som van 50 fr. Op 1 maart 1870 werd met de beeldhouwer afgerekend. In het kerkarchief van Niel-bij-As werd over die werken het volgende genoteerd (16):

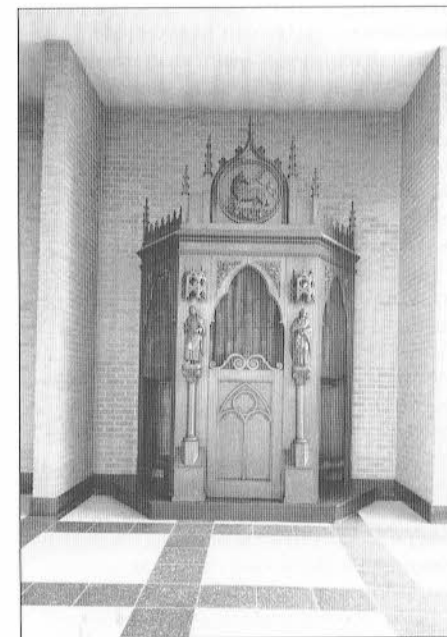
[1 maart 1870] *Betaald aan Doensen voor het beeld van St. Gerlacus de som van 100 francs.*  
*Betaald aan Doensen voor St. Joseph en St. Jan de som van 100 francs.*  
*Betaald aen Doensen voor de doopvont 50 francs.*



Beeld van Sint-Gerlach van Houthem (J.H. Doensen, 1870). Niel-bij-As, St.-Nicolaas van Tolentijnkerk. Copyright: IRPA-KIK, Brussel.

Ongetwijfeld behoorden de meubelen en de beelden, die Doensen voor de nieuwe kerk van Niel-bij-As uitvoerde, tot zijn belangrijkste opdrachten. Zeer weinig daarvan bleef echter ter plaatse bewaard. Na het bouwen van de nieuwe parochiekerk (1967-1969) werd het 19de-eeuwse bedehuis, waarin nochtans een neogotisch totaalproject gerealiseerd was, in 1970 gesloopt. Daarbij werden de altaren en de communiebank van Doensen, alsook de neogotische preekstoel van Johan Custers (1893), afgebroken en verkocht. De gerecupereerde bakstenen werden gebruikt voor villabouw in hoeverstijl, waarbij het eikenhout van het kerkelijk meubilair eveneens werd verwerkt (17). Zo ging een omvangrijk deel van het oeuvre van Doensen reddeloos verloren. Alleen de biechstoel verhuisde naar de nieuwe parochiekerk en wordt er thans nog gebruikt. Ook het devotiebeeld van

141



Biechstoel (J.H. Doensen, 1865). Niel-bij-As, St.-Nicolaas van Tolentijnkerk. Copyright: IRPA-KIK, Brussel.

Sint-Gerlach van Houthem bleef behouden. De hier gepubliceerde lijst van opdrachten, die Joseph-Hubert Doensen uitvoerde, vertoont opmerkelijke leemten. Ongetwijfeld voerde hij heel wat meer werken uit voor kerkelijke en particuliere opdrachtgevers in de streek.

### Het atelier van Joseph-Hubert Doensen

Het ligt voor de hand dat J.-H. Doensen zich in zijn bedrijf omringde met enkele medewerkers. Het feit dat hij, bijvoorbeeld, binnen een betrekkelijk korte tijd de veelzijdige opdracht, met heel wat decoratie en beeldsnijwerk, voor de kerk van Niel-bij-As afwerkte, wijst alleszins in die richting. Het was dus vanzelfsprekend dat ook Doensen, net zoals zijn vakgenoot Vlems, enkele bekwame medewerkers en vakleerlingen in dienst had. Eén medewerker is inmiddels gekend, namelijk zijn oudste zoon Prosper-Joseph Doensen, die in het bevolkingsregister van Maaseik als "ouvrier sculpteur" werd opgetekend. Ongetwijfeld leerde hij de stiel in het vaderlijk bedrijf en was hij er tot 1873, toen hij op 25-jarige leeftijd naar Brussel uitweek, als werknemer in dienst. Over de andere ambachtslieden, die in het bedrijf werkzaam waren, zijn geen gegevens voorhanden.

### Joseph-Hubert Doensen als neogotische kunstenaar

De Maaseikse beeldhouwer, die op bestelling meubilair en beelden maakte, werkte hoofdzakelijk volgens de neogotische kunststijl, die in de 19de eeuw zeer populair was, voornamelijk in katholieke middens. Dat blijkt alleszins uit de werken, die hij voor de dorpskerken van Guttecoven, Stramproy, Henis en Niel-bij-As en voor de kruissherenkerk van Maaseik uitvoerde. Gevolg gevend aan de wensen van zijn opdrachtgevers kon hij in dergelijke opdrachten de neogotische vormgeving en decoratie treffend tot uiting brengen.

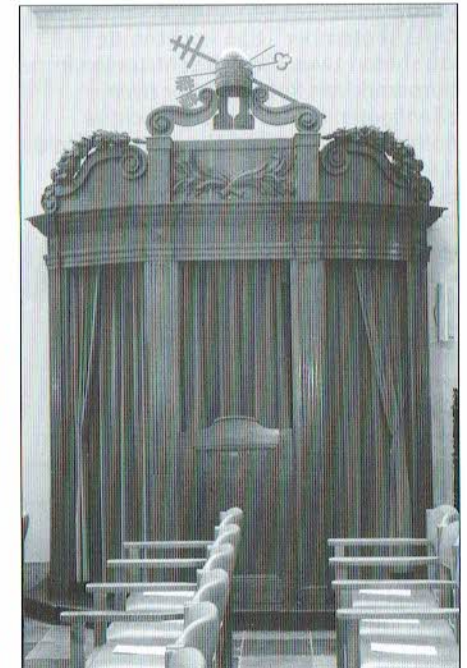
Bij de kennismaking met de bewaarde meubelen krijgt men de indruk dat Doensen een vrij sobere toepassing van de neogotiek verkoos, in tegenstelling tot Joseph-Louis Vlems, die zijn meubelen rijkelijk versierde, enigszins in de trant van de creaties uit de toenmalige Antwerpse ateliers, die hij ontgensprekelijk kende en waar hij zeer waarschijnlijk werd geschoold. De vergelijking is in ieder geval opvallend, wanneer men het meubilair van Vlems in de kerk van Kinrooi naast de biechtstoel van Doensen uit de kerk van Niel-bij-As plaatst. Het laatstgenoemde kerkmeubel valt op door zijn eenvoud. Tegen de deurstijlen plaatste hij de beeldjes van de heiligen: Maria van Egypte en Maria-Magdalena, onder een neogotisch baldakijn. De biechtstoel is bekroond met een medaillon, waarop het Lam met wimpel is afgebeeld. Alleen de architectonische vormgeving van het meubel verraadt de neogotische kenmerken (18). Omdat niet veel bewaarde neogotische kerkmeubelen daadwerkelijk aan Doensen kunnen toegeschreven worden, is het belangrijk ook eventuele contracten bij de beoordeling van zijn neogotisch werk te betrekken. Gelukkig bleven de "Conditien" met betrekking tot het hoofdaltaar, dat hij in 1865 voor de kerk van Niel-bij-As maakte, bewaard (19). Zij geven een treffend beeld van een opmerkelijk neogotisch kerkmeubel van Doensen. In het contract, dat hij op 18 januari 1865 met het kerkbestuur afsloot, wordt het altaar nauwkeurig beschreven. Het hoofdaltaar bestond uit een altaartombe en een opstand, met retabel en tabernakel. De altaartafel of tombe was 1 m hoog, 2,20 m lang en 0,65 m breed. Op het altaarfront waren drie panelen aangebracht, waarop de beeldhouwer de symbolen van de drie goddelijke deugden uitbeeldde. Hij moest ook zorgen voor een altaarsteen uit één stuk, die de ganse altaartafel bedekte en waarin een holte voor de relieken was uitgespaard, die met een

steen met vijf kruisjes, kon gesloten en verzegeld worden, zoals kerkelijk was voorgeschreven. Centraal op de altaartafel was een dubbel tabernakel geplaatst, het onderste met het "ornament met de naam Jesus" en het bovenste met "een beeld voorstellende Jesus breekt het brood" of de afbeelding van "de goede herder". Aan weerszijden van het tabernakel was een kaarsenbank aangebracht, die aan de voorkant versierd was met een rij tarwearen en druivenranken, symbolen van de eucharistie. De bovenconstructie van het altaar, met expositietroon, was bekroond met een hoge opengewerkte torenconstructie, rijkelijk voorzien van neogotische pinakels en kruisbloemen. De uiteinden van de altaartafel waren eveneens voorzien van een toren, respectievelijk met de beelden van St.-Pieter en St.-Paulus. Tussen de zijtorens

en de tabernakels plaatste de beeldhouwer twee vlakke fronten, waarvan de bovenkanten een ornament van architectonisch maauswerk droegen. De drie torens en de tussenstukken vormden samen een indrukwekkend neogotisch retabel. Ook de twee zijaltaren werden in neogotische stijl uitgevoerd. Ze hebben een tabernakel met beeldversiering en bekroond met een baldakijn voor de beelden van O.-L.-Vrouw en van St.-Nicolaas van Tolentijn, patroon van de kerk. Zoals boven gemeld, ondertekende J.-H. Doensen op 1 april 1865 ook de "conditien" voor het maken van een neogotische balustrade voor het doksaal: "balustrade voor het opzaal of zangkoor" (20). De nieuwe dorpskerk van Niel-bij-As was de realisatie van een neogotisch totaalproject, waarbij de Maaseikse beeldhouwer zeer nauw was betrokken.

142

143



Biechtstoelen in classicistische stijl, afkomstig uit de kerk van Rotem, gerestaureerd en opgesmukt door J.H. Doensen, 1856. Maaseik, Kruissherenkerk. Foto: Rik Nulens.



### Op een ander spoor ?

Op grond van de meubelen en de beelden van Joseph-Hubert Doensen die gekend zijn, moet men besluiten dat hij een neogotische kunstenaar was en aan die artistieke vormgeving ook trouw bleef. In de Maaseikse geschiedschrijving en ook in de mondelinge overlevering wordt nochtans beweerd dat hij twee nieuwe biechtstoelen in classicistische stijl zou hebben gemaakt voor de kruissherenkerk van Maaseik. Daaruit zou men kunnen afleiden dat hij voor sommige opdrachten ook wel eens van de neogotische stijlrichting afweek. Voor de kruissheren zou hij dus meubelen hebben gemaakt, die enigszins in overeenstemming waren met de laatbarokke stijl van het kerkgebouw en het rococo-meubilair, dat er al aanwezig was, o.a. twee biechtstoelen, afkomstig van de voormalige kapucijnenkerk te Maaseik. Een onderzoek in de 19de-eeuwse boekhouding van de kruissheren leidde echter tot een andere vaststelling. Op 3 september 1855 kochten de kruissheren twee eiken biechtstoelen in de dorpskerk van Rotem: "voor twee eikenhouten biechtstoelen gekocht te Rothem 75,00". Zeer waarschijnlijk hield die aankoop verband met de twee biechtstoelen die doorgaans aan Doensen worden toegeschreven. Die kerkmeubelen vertonen onderling een verschillende vormgeving, die vooral tot uiting komt in de versiering van de deurstijlen en van de horizontale kroonlijsten. Op de uithoeken van de kroonlijsten zijn klauwstukken aangebracht, met festoenen. De bekroning bestaat respectievelijk uit een pauselijk trofee, bestaande uit tiara, twee gekruiste sleutels (symbolen van de geestelijke en tijdelijke macht) en pauselijk kruis, en een bisschoppelijk trofee, bestaande uit mijter, kromstaf en dubbel kruis. In de 19de-eeuwse boekhouding van de kruissheren leest men onder 10 april 1856: "Eenen biechtstoel georneerd en hersteld door Doensen 50,00". Welnu, het

middengedeelte van de in Rotem aangekochte biechtstoelen rust telkens op een vlak voetstuk, dat versierd is met twee lauwertakken, hetzelfde motief, dat Doensen op de thans verdwenen twee zijaltaren in Niel-bij-As gebruikte. Het is zeer waarschijnlijk een aanwijzing dat Doensen bijkomende versieringen op de gekochte biechtstoelen aanbracht, zoals blijkt uit de rekeningpost van 10 april 1856. Een latere rekeningpost van augustus 1856, die niet nader gespecificeerd is, moet in die optiek wellicht in verband worden gebracht met de tweede biechtstoel: "Quit. van den beeldhouwer Doenzen voor werk in de kerk 62,30". De rekeningen, die hij voor beide werken indiende, vermelden ongeveer hetzelfde bedrag. Hoe het ook zij, de twee classicistische biechtstoelen, die men thans nog in de kruissherenkerk van Maaseik aantreft, blijken niet van de hand van Joseph-Hubert Doensen te zijn. Hij schijnt alleen te zijn opgetreden als restaurator en ornamentsnijder. In het kruissherenklooster van Maaseik treft men nog andere neogotische meubelen aan, zoals een zitbank, een lessenaar en een communiebank, waarvan de restanten bewaard zijn in de weekkapel. Men bewaart er ook een neogotisch beeld van de gekruisigde Christus. Het is niet duidelijk of ook die werken door Doensen werden uitgevoerd. De Maaseikse kruissheren waren alleszins een belangrijke opdrachtgever voor de in hun stad gevestigde meubelmaker-beeldhouwer.

- (1) J. GERITS, *Joseph-Louis Vlems, een 19de-eeuwse Maaseikse beeldhouwer*, in: *De Maaseikenaar*, XXXVII, 2006, p. 31-37.
- (2) Met dank aan lic. Hubert Heymans, stadsarchivaris, en mevr. Isabelle Kraewinkels (documentatiecentrum), die mij aanvullende inlichtingen bezorgden.
- (3) W. WIEËRS en Th. BIK, *Het klooster en college der Kruissheren in de laatste honderd jaren in: De kruissheren te Maaseik. 1476-1797. 1855-1955*, Diest, 1955, p. 253.
- (4) W. WIEËRS en Th. BIK, a.w., p. 254.
- (5) De gegevens werden ontleend aan de 19de-eeuwse boekhouding in het archief van het kruissherenklooster te Maaseik:

[*Inkomsten en Uitgaven van het klooster en de kerk van de kruissheren, Maaseik*]. Met dank aan kruisheer Jan Bierens, die bereidwillig hielp bij het raadplegen van de rekeningen.

- (6) *Monumenten in Nederland. Limburg*, Zwolle, 2002, p. 186.
- (7) Maaseik, Archief Kruissherenklooster, *Inkomsten en Uitgaven*. Vgl. W. WIEËRS en Th. BIK, a.w., p. 227.
- (8) Het parochiearchief van Henis is niet meer ter plaatse. In 2006 werd de briefwisseling van Doensen met het kerkbestuur van Henis, samen met heel wat andere stukken uit het gemeentelijk en kerkelijk archief, in Nederland via het internet te koop aangeboden. Waarschijnlijk was Doensen niet betrokken bij de uitvoering van de altaren, omdat zij afwijken van zijn gebruikelijke stijl. Het ontwerp voor de nieuwe preekstoel werd pas ca. 1875 aan beeldhouwer Gielen toevertrouwd, maar op 27 maart 1875 door de Kon. Commissie voor Monumenten afgekeurd, omdat de man blijk gaf van "une expérience complète". Men vroeg dus een nieuw ontwerp: "une nouvelle étude dressée par un homme compétent". De biechtstoelen zijn ook van latere datum. Ze werden in 1902-1903 gemaakt door J. Van den Berk en Zonen, beeldhouwers te Sint-Truiden. Hasselt, Provinciaal Archief, Kerkfabriek Henis, nr. 978 en 979. Waarschijnlijk leverde Doensen dus uitsluitend beeldhouwwerk voor de kerk van Henis.
- (9) J. VAN DAEL en W. SANGERS, *Kunsthistorisch en landschappelijk overzicht, in: Stramproyer momentopnamen uit heden en verleden*, Stramproy, 1983, p. 165.
- (10) J. GERITS, *150 jaar kerk Kinrooi. Een vroege getuige van de neogotiek in Limburg*, Kinrooi, 2006, p. 313. Over Jacob Cremers (Stramproy, 1783-Kinrooi, 1864), die van 1826 tot aan zijn overlijden, eerst als rector en vervolgens als eerste pastoor, de kerk van Kinrooi bediende, kan men lezen: J. GERITS, *Jakob Cremers, eerste pastoor van de Sint-Martinusparochie te Kinrooi*, in: *Dao raostj get*, XVIII, 1999, nr. 3, p. 93-99.
- (11) J. GERITS, *150 jaar kerk Kinrooi a.w.*, p. 69. Over de ambtsperiode van Jan-Baptist Weyen (Zutendaal, 1824-Kinrooi, 1915), die van 1866 tot 1905 als pastoor de parochiekerk van Kinrooi bediende, raadplege men: J. GERITS, *Jan-Baptist Weyen, derde pastoor van Kinrooi (1866-1905)*, in: *Dao raostj get*, XIX, 2000, nr. 1, p. 20-29.
- (12) Kinrooi, Archief Sint-Martinusparochie, *Stokregister der Titels*, p. 57.
- (13) Hasselt, Rijksarchief, *Niel-bij-As, Kerkelijk Archief*, nr. 11.
- (14) Als men de geboekte uitgaven voor het

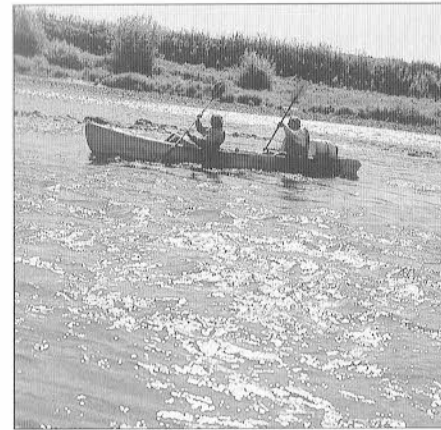
- hoofdaltaar samentelt, komt men tot de som van 1000 fr. Het bedrag was wel degelijk 1100 fr., zoals blijkt uit een kwijtschrift van J.H. Doensen. Vgl. *Het Aldegondsklokje*, XIX, 2000, nr. 1, p. 7.
- (15) J. GERITS, *150 jaar kerk Kinrooi. Een vroege getuige van de neogotiek in Limburg*, Kinrooi, 2006, p. 122.
- (16) Hasselt, Rijksarchief, *Niel-bij-As, Kerkelijk Archief*, nr. 11.
- (17) Vgl. J. COENEN, *Te Niel-bij-As aan weggeefprijis. Drieduizend fr. voor "versleten" kerkje*, in: *Het Belang van Limburg*, 11 december 1969; H. MERCKX, *Te Niel-bij-As werd kerk verkocht voor drieduizend frank. Belevissen van een kerkgebouw*, in: *De Post*, 14 juni 1970, p. 52-54. In het tweede artikel zijn de drie altaren van Doensen afgebeeld.
- (18) C. CEULEMANS en B. GEUKENS, *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen. Provincie Limburg. Kanton Genk, Brussel - Sint-Truiden*, 1979, p. 14-15.
- (19) Het contract werd, met verschillende leesfouten, uitgegeven in: *Het Aldegondsklokje*, XIX, 2000, p. 7-9.
- (20) Hasselt, Rijksarchief, *Niel-bij-As, Kerkelijk Archief*.

## Oos dialek is van óngelufleke ri-jkdóm en prach

146 Theo Kees



Waat awwers van de sjoel verwacht, is det de meisters de geis en het gemood van hun kënjer mèt helpe knieëje tot fi-jn jóng minse. Meistal lók det manjefik. Es-te e bitsje gelök höbs, kums-te in di-jn apejoare zelfs ein of twieë sjoelmeisters tieëge di-j 'ne bli-jvenden indrök op diech naolaote. Zelf haw iech di-j sjaons. Bi-j meister Zzaak hóngde de kënjer bekans lètterlek aan z'n luppe. Vuural het leste oor van de wieëk waas det zoeë. Den goeëf-ter lèsse vuuër het lieëve. Zoeë hawder het op ene vi-jze kieër uuëver oos sjoen modertaal, het Maaslans. En det ging, vuuër de gelegenheid, nateurlek in het plat, es volg.



'Van Riems uuëver Mezeik en Toeër tot effe boeëve Maasbree op de lènkerkant van de Maas – mèt eine stekmaeter maakde hae op de kaart alles dujdek – en van effe ónger Voeren tot de buuërt van Vèno aan den angere kant van het Maeske woeëne-ter e paar hónderddówzènd minse di-j ziech geweldig verbónje veule. En det kump doerdet al di-j luj, al di-j Maaslenjers, éin taal sprieëke, het Maaslans. Di-j taal mèt häör klein versjille en variante van gemeente tot gemeente, en zelfs van gehuch tot gehuch, en mèt vuural rónnd Vroenhoeëve 'n uuëvergangsgebeed tösse het Haspengauws en het Maaslans dialek, is – daovuuër hoof-ste neet de sjoovinis ówt te hange – van 'n ongelufleke ri-jkdóm en prach. Det en ouch het belang van oos plat wil iech vandaag beklemtoeëne en ówtlègke.

Di-j taal, oos moodertaal, woeë wieë oos ieerste wäordsjes in gezag höbbe en het sprieëke in gelieërd höbbe, mótte wieë oos lieëve lank met leefde en zörg hanteere. Zieëker nów oos Maaslans plat e bitsje in de verdrökking is gekómme, omdet vööl kënjer in het algemeen Nederlands opgeveujd wieëre, zouwe wieë in het sosjaal verkieër mèt anger Maaslenjers nog met mieër uuëvertujging en vanzelfsprieëkendheid in oos dialek mótte kommuniseere. En

awwers di-j hun kënjer in het Algemein Nederlands höbbe groeëtgebracht, zouwe hun ouch de strieëktaal mótte bi-jbrènge. Vergieët daobi-j neet det oos vuuërawwers al mieë es dówzènd jaor hun hieël dènke, hun meininge en gedachte in di-j taal höbbe ówtgedrök. Ouch hun geveules, gaonde van leefde tot aafkieër en van plezeer tot leid en verdreet höbbe ze in oos Maaslans plat ónger wäörd gebracht. Ze höbbe in di-j taal geperlèjld, gezóngde en gespróngde, gerezeneerd en geprakkezeerd, gekazeld en gebazeld, versjangeleneerd en gelemmenteerd, ziech opgevrieëte en naogegieëve, gevreijeld en gezeiverd, gegrauweld en gewauweld, gebaejd, gebuuëk en gevri-jd...

Ouch hunnen humor, hunne sjerpe geis en hun lieèves- en waereldbesjouwing zitte in di-j taal verweve. De vocabulaer en nog mieë oos ówtdrökkinge en spruuëke getujge van dae spitse geis en van de gaaf van de Maaslenjer óm het gemood van ene mins of het wieëze van 'n situasie dujdek te doon bli-jke. Es iech van eemes zegk det-er ziech achter 'ne sjöppesieël kan ówtdoon, den wèt eederein det dae mins zieëker neet hoof aaf te valle. En es eemes zaet det dao de brieëme uuëver gewasse zeen, den is drek dujdek det get lang vergieëte is.

147

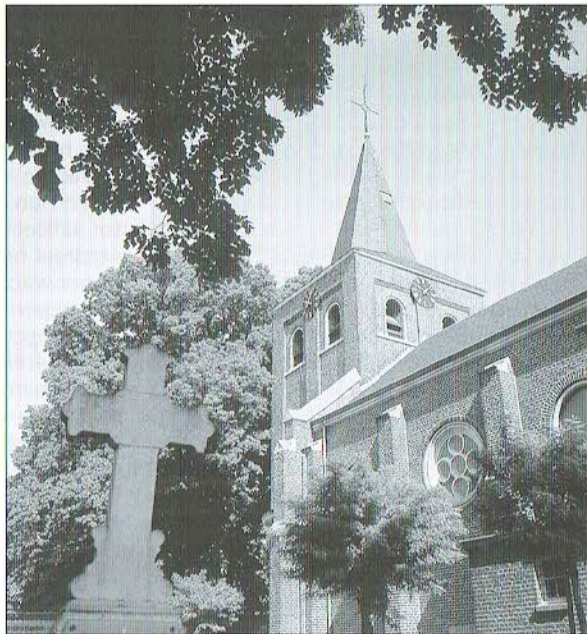


Mèt e beeld, 'n rake vuuërstélling drókke wieë dus e gedach ówt. Al di-j vorme van beeldspraak mótte wieë van generasie tot generasie doeërgieëve. Det maag noeëts verloeëre goeën, te mieër ómdet het gezègkdes zeen – we höbbe ter zoeë hónderde – di-j Van Dale neet kènt.

Waat ouch sterk opvilt, is det wieë besjikke uuëver 'n hieël batteri-j wäörd óm hetzelfde of ongevieër hetzelfde te zègke. Denk mer ins aan de liteni-j sjeldwäörd en spotname woeë wieë ós van kónne bedeene. Zoeë is Zjeng 'ne gooje löbbes en is ze broor 'nen ieeve groeëte lempes. Zulma, de jóngste, is den weer e trutsje reur miech neet, terwi-jl häör zósterke

ouch e subbedeieske is. Sjoëen genóg is de pa van di-j veer, e broeëd van ene mins, mer 'nen dreuvige pitterjannes, en is zi-jn vrouw, Mi-jke, 'n echte loonj en 'n fijoëel.'

Tjieuke, 'ne fjaese wirvel en 'ne prengel, dae van alles het fi-jnt wilt weite en dae



al 'n ti-jdsje mèt zi-jn han ónger de bank zit te fówmele en te fóffele ómdet-er denk det de meister mer get aan het näöle is, wilt de situasie samevatte en stèlt daoróm de vraag of det den 'n femi-jlie van hónsvotte is. Het ènnige waat de meister dao-op zaet – terwi-jl de anger kènjer in 'ne lach sjeete – is det-er neet zoeëvööl kiskanadisse en allegaasie mót maake en e bitsje op z'n wäörd mót lètte. Jao, óze meister luuët ziech gein boeënestake oppe kop sjerp make.

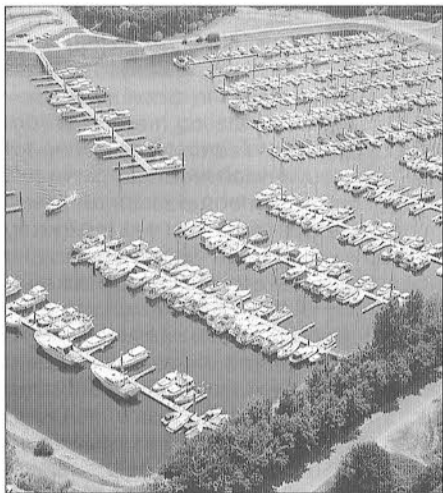
'Es wieë dialek kalle' – zoeë geit de meister wujer – 'en dus de taal van oos vuuërawwers sprieëke, den lieëve di-j minse, di-j ós toch nej aan het hart ligke, vuuër e stök in ós wujer. Ouch weite wieë det eine mins is waat z'n taal is. Doain ligk den aard, de nateur, het wieëze zègk mer, van ene mins. Nog vuuër eemes vi-jf sinne gezag haef, kens-te al weite waat vuuër eine mins het is, waat vuuër opveujing det er gad haef, of-ter neet op ze mundsje gevalle is, of-ter dus good van ziech aaf kan kalle.



Kortweg, eeder vuuëgelke zunk wi-j het gebek is. En det zeen nog twieë gooj raeje óm oos moodertaal te waardere en mechtig te bli-jve. Daoróm mótte wieë ós in oos modertaal bekwaome. Ouch het algemeen Nederlands mótte wieë nateurlik tot in de puntsjes ónger de kni-j perbeere te kri-jge. Waat wieë zieëker neet moge doen is e soeërt tössentaal sprieëke, ein mingeling van dialek en AN. Zoeë huuërde iech ein jóng mooder uuëver häör jungske van twieë jaor zègke en det nota bene naodet ze het zjus gad haw uuëver het lamentabel Nederlands van de jeug van allewi-jl: 'As er ze trakteurke nie heef, wil er nie op ze potsje.' Van zoeëget vilt diech de bóks aaf. Sprieëk den bieëter hieëlegans dialek. Waat we bevuuërbeeld ouch mieër en mieër zeen, is det vaol Maaslenjers, es ze op de lètter kalle, de 'hij-vorm' vervange doeër 'er'. Det geit den van 'Wat zegt er?' en 'Wat doet er nu?' of 'Iech heb gehoord dat er krank is.' Nów is den invloed van het Hoeëgduits en spesjaal

den nog ówt het Rijnland nateurlek vri-j groeët – wieë goeën neet te technis wieëre – mer zoëen mingeling van Duits en Nederlands geli-jk in de vuuërbeelde is in oos algemeen taal toch ech neet good te kalle. Es wieë op de lètter sprieëke, zouwe wieë hieëlegans los mótte kómme van oos plat. Daoróm mótte wieë oos taalgeveul versterke en de zieël en de waerde van de algemeen taal alti-jd vuuër ouge haute. Leefde en zörg mótte OUCH vuuër het AN vanzelfsprieëkend zeen. Waat wieë vuuër mótte doen is streve nao taaleinheid. Waem op de lètter kalt, of det nów 'ne Vlaoming of 'nen Ollenjer is, zouw dujdelek mótte inzeen det allein taaleinheid het Nederlands es kultuurtaal ennige uuëverlieëvingskanse gieëf.'

Es de meister op z'n klok kik en zijt det het bekans ti-jd is, kri-jge wieë de kans 'n vraag te stelle. Neerke wilt gaer weite vuuërwaat wieë den neet bieëter het dialek aafsjaffe. De meister, dae ein en al gedöld is, vat ze sermoeën uuëver het dialek nog ins same en veug dao nog aan tów: 'Oos modertaal is 'n hieël klankri-jke en melodieuze taal. Es oos plat al op het Duits li-jk, den is het waal het Duits van Goethe, Schiller en Rilke, woeëin de hel en fèl klanke en ouch het kappend en het opzwieëpend ritme höbbe plaatsgemaak vuuër ene goodaardige en oeërstrieënde zangtoeën, woeëbi-j den afstand van oos strieëktaal nao poëzie neet wu-jd is. Den geit het uuëver proza det bi-j meneer van sprieëke bekans poëzie is en zit de poëzie neet allein, wi-j bi-j Couperus, in oos zeel mer ouch in oos taal. Sommige luj di-j neet van de Maaskant zeen, duit oos plat zelfs dènke aan de taal van de minnezengers en hun Middel-Hoeëg-Duitse lyriek, dae ówt de riddercultuur óntstange is en woeëin di-j minse op 'n kunszinnige meneer de leefde bezóngte. Es det gei kómplemènt is vuuër de prach van oos dialek! Oos moodertaal is ouch de taal woeëin wieë het gemekkelekste oos geveules



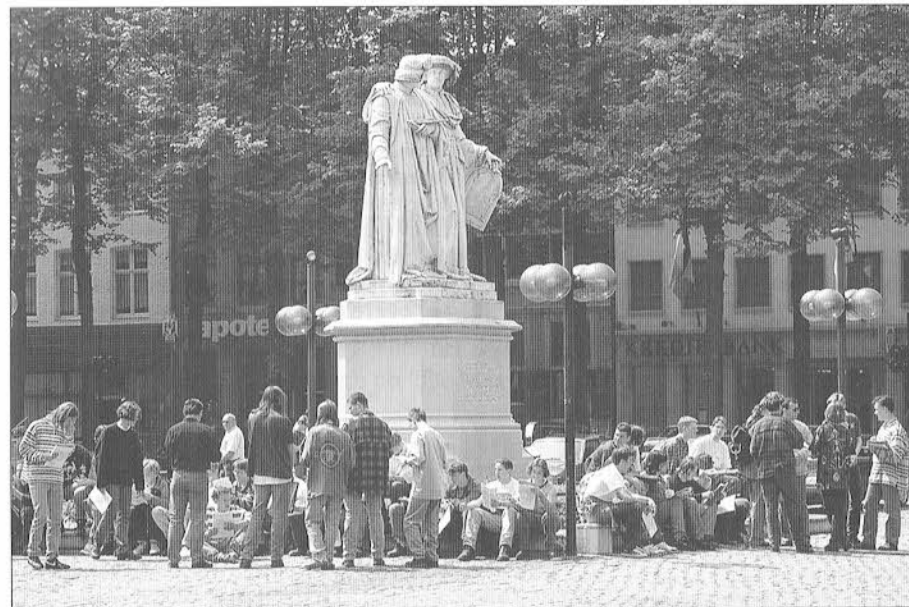
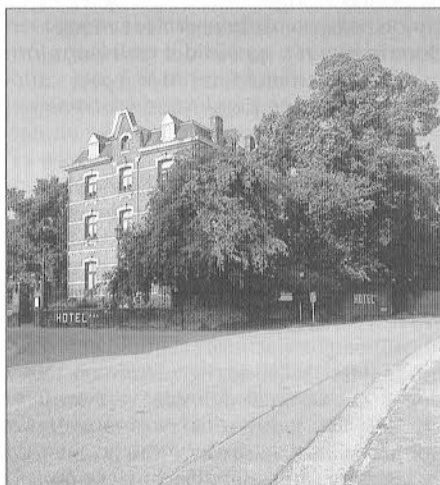
óngér wäörd kónne brènge. Het is zelfs zoeë det minse di-j bekans noeëts plat kalle, in momènte van groeëte bewaeginge van het gemood wi-j bi-j groeëte bli-jdsjap of groeët leid, inins waal nao hun moodertaal uuëversjakele.'

Pierke, dae alti-jd al e bitsje e sterk karakter haef getoeënd, e bitsje dwieërs en astrant is, en vuuër de rejsaksie van de meester neet bang is, merk op 'n druueg toeëntje op det hae belaf wilt bli-jve mer det er de meining van de meester uuëver det zinneke van de jóng moder en uuëver het gebruik van 'er' in plaats van 'hij' erg bêtweiterig vunk en det de meester ziech daomèt erg antipatiek maak, kri-jg van de meester eine lange repliek. Hae benaodrök det oos algemeen Nederlands es klein taal nog rapper zal verdwi-jne es oos dialek es wieë neet de taaleinheit beware, waat geinen einen taalgelieërde betwi-jfelt. Waat wieë dus mótte doon is – veugt er dao nog aan tów – oos Nederlands taaleige respektere en alles waat daomèt in stri-jd is waere es de pes. Den eskuseert er ziech es-ter get op e belieërend toeëntje en mesjujn e bitsje bot gesproeëke haef, mer beklemtoeënt tegeli-jkertijd det de waarheid häör



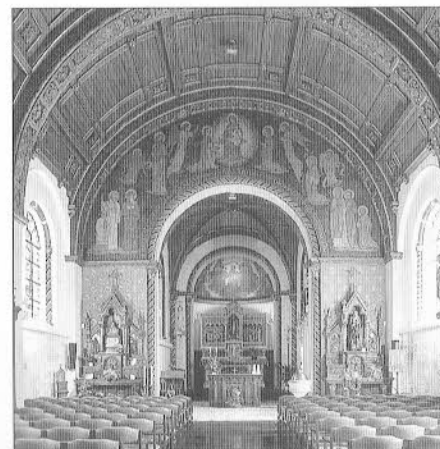
rechte haef en det ówt de meining van Pierke bli-jk det er slech gelówsterd haef. Tieëge Rik, e bluuë mer kepabel menke, dae te kenne gieëf det-er in het algemeen Nederlands is opgeveujd en gei woërd plat kan kalle, zaet de meester det ene mins noeëts te awt is óm get te lieëre, e kliesjee det nateurlik waal waor is.

Es Andréke z'ne vinger opstik, zeen iech de meester e bitsje nerveus wieëre. Hae begint den mèt z'ne lènker kni-j te sloeën, e soeërt kni-jzwèngel zègk mer. Det jungske, verówt de slumste van de klas, stèlt ouch van di-j lestige vraoge. Deze kieër vruuegt-er zich aaf woërom de meiste Belzje inwi-jkelinge mer e bitsje of zelfs gein meujte doon óm oos plat te lieëre. Ouch deze kieër mót de meester het antwoërd sjöldig bli-jve.



Hae zaet det-er dao al dèk uuëver naogedach haef, mer det-er gein ènkel raej kan bedènke, temieër ómdet wieë toch mèt zoeëvööl naodrök vraoge det vraemdelinge ówt 't bówteland waal oos taal, het Nederlands, lieëre, 'n vergelijking di-j neet hieëlegans klopp mer di-j ós waal duit aanveule waat-er meint. In eeder geval is det volgens de meester ein

van de oeërzake woërom oos sjoëen plat het kwaod kan kri-jge. Es Andréke de meester onderbrik en replikeert det-er zelf uit het Antwerpse kump en det ze bi-j häöm thóws al vanaaf den iëersten daag oos sjikke strieëktaal ónger de kni-j perbeere te kri-jge en det het ouch good begint te lökke, gieëve de anger jungskes häöm 'n dik applaus. De meester, dae intösse mèt zi-jne kni-jzwèngel gestop is, knik allein mer, haolt ówt z'n bóksemaal het laaiesluuëtelke van z'ne pepitter en gieëf Andréke es beloëning ein van de



spannendste beuk di-j-ter vuuër  
ówtzunjerlek positief gedraag in z'ne  
lëssenaer in vuuërraad hilt.

Terwi-ijl de bel geit, wilt-er nog gaw mèt  
e vuuërbeeld laote bli-jke, zoeëmer ówt  
zi-jnen dówm gezoeëge, det oos dialek  
'nen aangenamen indrök maak op het  
gehuuër. Ómdet-er wèt det wieë thóws  
goeën ieëte, wilt-er tegeli-jkerti-jd oos  
smaakpepille get prikkele mèt:

'Bi-j ós is het alti-jd peuke vèt  
's mörges van krebbelkes en eikes  
omelèt.

's Middigs e lekker glaeske wi-jn  
bi-j appeleprótsj en kni-jn.

Van bromele om veer ore vlaaj  
woeë iech miech duchtig aan begaaj.

Den 's aoves op sjuuëtelkes  
besjujt mèt mówzekuuëtelkes.'

Es wieë goodsgemoods en gruuëts op  
oos moodertaal heivers fitse, zeen oos  
Maasland- en taalgeveul bekans ieëve  
groeët es oos hóngergeveul.

's Aoves aan de kuuëketaofel sprieëke  
wieë aaf det wieë mèt de minse van  
hi-jeróm, ouch mèt di-j van gene kant, in  
lèngte van daag ummertów dialek zulle  
bli-jve sprieëke, want ein taal mèt de ri-  
jkdóm en prach van oos sjoeën  
modertaal maag zieëker noeëts neet  
verloeëre goeën. Lang lieëve het  
Maaslans, lang lieëve het Mezeikers.

152



Abonnementen verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 t.n.v. De Maaseikenaar,  
Maaseik, met vermelding: abonnement 2007

(of: geschenkabonnement 2007 voor ... naam + adres).

Abonnementsprijs voor het ganse jaar: België: € 11, overige landen € 15.

Een steunabonnement kan vanaf € 15.

Buitenlanders kunnen betalen via IBAN: BE87 0010 6789 2194

BIC: GEBABEBB

Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid  
John Golsteyn, Verloren Kost 86, 3680 Maaseik, ☎ 089-565758, of  
e-mail: redactie@demaaseikenaar.be

Iedere auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurde artikel.

Geen uittreksel, afdruk of overname uit "De Maaseikenaar" mag geschieden zonder  
bronvermelding.

**Teksten voor volgende editie vóór 1 juni 2007 aan**

**Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11,  
3680 Maaseik (tony.vanwijck@skynet.be).**

#### Medewerkers

Mathieu Daemen  
Jan Deckers  
Jan Gerits  
Jos Henckens  
Theo Kees  
Ghislaine Raets  
Gerard Segers (cartoons)  
Piet Vanvenckenray

#### Redactie

Harry Beenders  
Jaak Bergers  
Martin Boonen  
Wim Corstjens  
Marcel Cuyx  
John Golsteyn  
Thérèse Hendrickx-Godelaine  
Herman Hendrix  
Rik Nulens  
Tony Van Wijck  
Jacqueline Wolfs-Godermans

Verantwoordelijke uitgever:

Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, B-3680 MAASEIK